

ΥΠΟΘΕΣΗ

Ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα
γραμματική και ασκήσεις
για παιδιά και νέους

ΕΛΕΥΣΑ

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ

ΔΟΥΛΕΥΩ
ΤΩΡΑ
ΓΙΝΕΤΑΙ ΤΡΩΓΕΤΑΙ;
ΠΑΝΤΑ

Αθήνα 2003

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. Έργο: 1.1.ζ.γ

Χρηματοδότηση:	Ευρωπαϊκή Ένωση Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
Φορέας παρακολούθησης:	ΥΠΕΠΘ: Ειδική Γραμματεία Π.Ο.Δ.Ε. Ειδικός Γραμματέας: Δ. Χαλκιώτης Διεύθυνση Β΄ Κ.Π.Σ.
Φορέας υλοποίησης:	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών Επιτροπή Ερευνών Τμήμα: Φ.Π.Ψ. Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής
Επιστημονικός Υπεύθυνος:	Γ.Π. Μάρκου
Τομέας:	ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ
Υπεύθυνη:	Μαρία-Λουίζα Borloz-Μάρκου
Σειρά:	Υπόθεση Γλώσσα Τα ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα: γραμματική και ασκήσεις για παιδιά και νέους
Συνεργάστηκαν:	Αναστασία Αμπάτη Σταυρούλα Δημητράκου Μαρία Ιακώβου Ανθή Καββαδά Σπυριδούλα Μπέλλα Μαρίνα Ντάλλα Κυριακή Σεκερτζή Κατερίνα Τούρα Αφροδίτη Τουτουδάκη
Τόμος:	Ενεστώτας. Αυτό που κάνω τώρα. Αυτό που γίνεται πάντα.
Εικονογράφηση:	Άκης Μελάχρης
Γλωσσική επιμέλεια:	Κλεοπάτρα Φάκλαρη

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ

διαβάζω τώρα/τρώγεται;
γίνεται πάντα

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
Αθήνα 1999

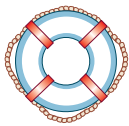

Για τον εκπαιδευτικό

- Το φυλλάδιο *Ενεστώτας. Αυτό που κάνω τώρα. Αυτό που γίνεται πάντα* αποτελεί μέρος του διδακτικού υλικού *Υπόθεση Γλώσσα*. Η σειρά συνοδεύεται από βιβλίο του εκπαιδευτικού με επισημάνσεις για τη διδασκαλία και λύσεις για όλα τα φυλλάδια.
- Το φυλλάδιο για τον ενεστώτα χωρίζεται σε δύο μέρη: ενεργητική φωνή (λευκές σελίδες) και μεσοπαθητική φωνή (εκρού σελίδες). Πέρα από τη γραμματική και τις σχετικές ασκήσεις, το φυλλάδιο περιλαμβάνει ασκήσεις ορθογραφίας και λεξιλογίου με αναφορές σε κατηγορίες παραγώγων του ρήματος. Περιλαμβάνει επίσης αναφορές σε θέματα σύνταξης, καθώς η διάσταση τύπου και λειτουργίας, όπως εκδηλώνεται π.χ. στη διάκριση της φωνής από τη διάθεση ή στη διπλή σύνταξη των εργασιακών και των μεταβιαστικών ρημάτων, αποτελεί μια ιδιαίτερη δυσκολία της ελληνικής ως ξένης και δεύτερης γλώσσας.
- Παρά την προσπάθεια που έγινε να παρουσιαστούν τα συντακτικά φαινόμενα με πολύ απλό τρόπο και τη στήριξη της εικόνας δημιουργείται σε αυτό το φυλλάδιο μια σημαντική απόκλιση σε επίπεδο δυσκολίας. Ενώ το πρώτο μέρος (ενεργητική φωνή και κλίση των ρημάτων σε –μαι) μπορεί να διδαχθεί ακόμα και σε πολύ λίγο προχωρημένους μαθητές, οι τελευταίες σελίδες, που παρουσιάζουν την παθητική σύνταξη και συναφή θέματα, απευθύνονται σε μαθητές μεσαίου και προχωρημένου επιπέδου.
Για το λόγο αυτό, ακόμα περισσότερο απ' ό,τι ισχύει για τη σειρά *Υπόθεση Γλώσσα*, το φυλλάδιο για τον ενεστώτα δεν μπορεί να διδαχθεί εξ ολοκλήρου. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει οπωσδήποτε να επιλέξει τις ασκήσεις που θεωρεί απαραίτητες και ταιριάζουν στο επίπεδο της ομάδας και να αγνοήσει τις υπόλοιπες.
Για διευκόλυνση στην επιλογή των κατάλληλων ασκήσεων ο εκπαιδευτικός μπορεί να συμβουλευτεί τις αναφορές στον στόχο των ασκήσεων (αχνά γράμματα στην αρχή των ασκήσεων) και τον αναλυτικό πίνακα περιεχομένων στο τέλος του φυλλαδίου.
- Το περιεχόμενο του φυλλαδίου *Ενεστώτας. Αυτό που κάνω τώρα. Αυτό που γίνεται πάντα* περιστρέφεται χαλαρά γύρω από ένα κεντρικό θέμα: τις εμπειρίες που απέκτησαν δύο αδελφια, ο Αλέξης και η Έλενα, σε μια καλοκαιρινή κατασκήνωση και τις προσπάθειες της Έλενας να πείσει τη φίλη της Όλγα για τα οφέλη της κατασκήνωσης. Με αφορμή τις νυκτερίδες που επισκέπτονται νυχτιάτικα την κατασκήνωση, οι τελευταίες σελίδες αναφέρονται κυρίως στα ζώα.

Πηγές

- σελ. 15 «Τι να' χει;», Γιώργος Μ. Μαρίνος *Τα τραγούδια μου*, σελ. 52 (απόσπασμα), εκδόσεις Κέδρος 1994
- σελ. 17 «Το γατί», Γιώργος Μ. Μαρίνος *Τα τραγούδια μου*, εκδόσεις Κέδρος 1994
- σελ. 19 «Φτιάχνουμε ένα σπιτάκι για τα πουλιά», Renée Kayser *Το βιβλίο του δάσους*, σελ. 74, εκδόσεις Ερευνητές 1994
- σελ. 25 «Η Ευγενία και η σκιά της», Μασέν *Ο κόσμος ανάποδα*, Από τη μεριά της σκιάς, σελ. 42-43, εκδόσεις Άμμος (διασκευή)
- σελ. 31 «Τι τραβάμε κι εμείς οι μαθητές», Γ. Ιωάννου *Εφίβων και μη*, σελ. 129, εκδόσεις Κέδρος 1982
- σελ. 44 «Ο μικρός μου αδελφός», Γιώργος Μ. Μαρίνος *Τα τραγούδια μου*, σελ. 95, εκδόσεις Κέδρος 1994
- σελ. 49 «Ηλιοτρόπιο», Steve Parker *Πώς λειτουργεί η φύση*, σελ. 56, εκδόσεις Σίρρις κ.κ.
- «Φωτοσύνθεση», Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου *Ερευνώ τη φύση*, Φυσιογνωστικά Α' Γυμνασίου, σελ. 99, Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων, Λευκωσία 1997
- «Καγκουρό», Sylvaine Peyrols *Ο κύκλος της ζωής*, Τα ζώα, σελ. 43, εκδόσεις Μεταίχμιο 2000
- σελ. 50, 56, 57, 59, 64 «Νυκτερίδες», Οι νυκτερίδες. Ο θαυμαστός κόσμος των ζώων, εκδόσεις Κέδρος 1994
- σελ. 54 «Χιμπαντζίδες», Barbara Taylor Cork *Ο Χιμπαντζής*, σελ. 8, εκδόσεις Ερευνητές 1992
- σελ. 55 «Παλιόρροιες», Valérie Tracqui κ.ά., *Το βιβλίο της θάλασσας*, σελ. 22, εκδόσεις Ερευνητές 1995
- σελ. 58 «Μπότες και μικρά», Περιοδικό *Ανακαλύπτω τον κόσμο*, αρ. 1, σελ. 17 και 59, αρ. 3, σελ. 23, αρ. 4, σελ. 24, αρ. 5, σελ. 25.
Barbara Taylor Cork *Ο Χιμπαντζής*, σελ. 15, εκδόσεις Ερευνητές 1992
- σελ. 63 «Λύκοι», περιοδικό *Ανακαλύπτω τον κόσμο*, αρ. 4, σελ. 18-19
- σελ. 64 «Αναπνοή στο πουλί», ΟΕΔΒ *Βιολογία Α' Γυμνασίου*, σελ. 179
- σελ. 66 «Όασις», Lucy Baker *Η ζωή στις ερήμους*, σελ. 18, εκδόσεις Ερευνητές 1992
- σελ. 67 «Ατμόσφαιρα», Susanna Van Rose *Γν. Ανακαλύπτω την επιστήμη*, σελ. 11, εκδόσεις Δελθθανάσης – Ερευνητές 1994

Προέχω τα σύμβολα και δε χάνομαι στις σελίδες

Εύκολο παράδειγμα για τη γραμματική και τις ασκήσεις της σελίδας

πότε γράφω
-ε και πότε -αι

Το περιεχόμενο της σελίδας (τι εξασκείς σε αυτή τη σελίδα)

Αυτός ετοιμάζεται.
Εσείς ετοιμάζετε τα πράγματά σας.

Μια σαίτα για κάθε παράδειγμα

Πότε γράφω -ε και πότε -αι;
▶ Αυτός ετοιμάζεται γρήγορα.
▶ Εσείς ετοιμάζετε το φαγητό.
▶ Εσείς ετοιμάζεστε για το σχολείο.

εγώ, εσύ
αυτός, -ή, -ό
αυτοί, -ές, -ά

αι

ε

Αριθμός άσκησης

16

Γράψε την αντωνυμία.

αι / ε: σχέση με την αντωνυμία

Παρατήρηση για το δάσκαλο

Το παράδειγμα που σου δίνουμε εμείς

Εγώ πλένομαι ..... πλένουμε
..... πλένεσαι ..... πλένετε
..... πλένεται ..... πλενόμαστε
..... πλένονται ..... πλένεστε

• Όταν πριν από το ρήμα μπορούμε να βάλουμε **εγώ, εσύ, αυτός, -ή, -ό, αυτοί, -ές, -ά** γράφουμε **-αι**.
• Όταν πριν από το ρήμα μπορούμε να βάλουμε **εμείς, εσείς** γράφουμε **-ε**.

19

Συμπλήρωσε -ε ή -αι.

αι / ε: ορθογραφία σε κείμενο

Οδηγίες για την άσκηση

1. Λέγοι..... Ιβάν, είμ..... 13 χρονών και κατάγοι..... από την Ουκρανία. Ο πατέρας μου εργάζετ..... στα καράβια. Η μητέρα μου ασχολείτ..... με τη ραπτική. Μένουμ..... στην Αθήνα εδώ και πέντε χρόνια. Με τον αδελφό μου πηγαίνουμ... στο ίδιο σχολείο. Όταν με-γαλώσω ονειρεύομ... να ταξιδέψω σ' όλα τα μέρη του κόσμου.

2. Στην κατασκήνωση κάνουμ... και εκδρομές. Σηκωνόμαστ... νω-ρίς νωρίς, ετοιμάζουμ... το σακίδιό μας και μπαίνουμ... στο πούλ-μαν. Στο δρόμο γίνετ... χαμός. Εγώ κάθομ... δίπλα στη Σόνια και όλη την ώρα κάνουμ... πλάκα.

Δύσκολη λέξη: βρίσκεις τι σημαίνει στις σελίδες Δύσκολες λέξεις στο τέλος το βιβλίου.

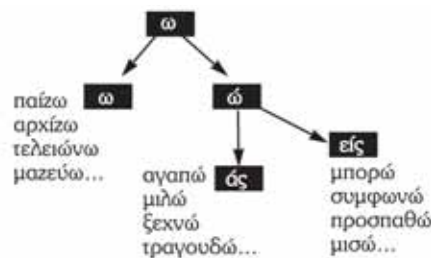
Στο γαλάζιο πλαίσιο βρίσκεις άλλες πληροφορίες για τη γραμματική.

Στα ρήματα σε -ω υπάρχουν δυο μεγάλες ομάδες:

- τα ρήματα που έχουν τόνο πριν από το -ω (στην προτελευταία συλλαβή), όπως **παίω, αρχίζω**
- τα ρήματα που έχουν τόνο στο -ώ, όπως **αγαπώ, μπορώ**.

Στη δεύτερη ομάδα (ρήματα με τόνο στο -ώ) κάποια ρήματα κλίνονται όπως το **μπορώ, μπορείς** και κάποια ρήματα κλίνονται όπως το **αγαπώ, αγαπάς**.

Μια βούλα για κάθε σημείο γραμματικής

εγώ	μπορώ	αγαπώ / αγαπώ
εσύ	μπορείς	αγαπάς
αυτός, -ή, -ό	μπορεί	αγαπάει / αγαπά
εμείς	μπορούμε	αγαπούμε / αγαπάμε
εσείς	μπορείτε	αγαπάτε
αυτοί, -ές, -ά	μπορούν	αγαπούν / αγαπάνε

26 Ενεστώτας - ενεργητική φωνή

Έτσι λέγεται η κλίση των ρημάτων σε -ω στη γραμματική. Η κλίση των ρημάτων σε -μαι λέγεται μεσοπαθητική φωνή (χρωματιστές σελίδες).

Γαλάζιο χρώμα για τον ενεστώτα (χρόνος του τώρα)

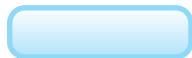
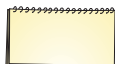
Στην ατζέντα βρίσκεις την κύρια γραμματική: πώς σχηματίζεις τον ενεστώτα.

Περιεχόμενα

Πού βρίσκεις τι

Γραμματική

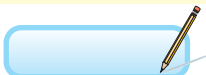
ρήματα σε -ω και -ώ

• πώς βρίσκω το ρήμα	10
• κλίνω το ρήμα (παίζω)	11
• το ρήμα μαζί με την αντωνυμία (εσύ, εγώ)	12-13
• ρήματα για καταστάσεις (τι γίνεται; βρέχει)	14
• 7 μικρά ρήματα (τρώω, τρώς)	16-18
• ρήματα με τόνο στο -ώ και ρήματα χωρίς τόνο στο -ω (παίζω, μπορώ)	26
• κλίνω τα ρήματα σε -ώ, -άς (αγαπώ, αγαπάς)	27-29
• κλίνω τα ρήματα σε -ώ, -είς (μισώ, μισείς)	32-34
• ρήματα σε -ω και -ώ (επανάληψη)	36-37

ρήματα σε -μαι

• ρήματα σε -ω και -μαι	40
• κλίνω τα ρήματα σε -ομαι (ονειρεύομαι)	41
• ρήματα μόνο με μια φωνή (-ω ή -μαι)	44-45
• κάνω κάτι στον εαυτό μου (πλένομαι) (αυτοπάθεια)	45-46
• αυτό δε γίνεται (δεν τρώγεται)	47
• ρήματα σε -μαι με τόνο στην κατάληξη	50
• κλίνω τα ρήματα σε -άμαι, -ιέμαι, -ούμαι (κοιμάμαι, βαριέμαι, ασχολούμαι)	51-55
• παθητικός ή ενεργητικός τύπος (διάθεση) (ο λαγός τρώει ή τρώγεται;)	56-58
• δράστες και θύματα (σύνταξη) (τον σκοτώνει ο λύκος ή σκοτώνεται από το λύκο)	59-60
• δύσκολα ρήματα σε -μαι (επιτίθεμαι, αντικαθίσταμαι)	61-63
• παθητική σύνταξη χωρίς δράστη	64-67

Ορθογραφία

• γράφω σωστά -ω και -ει	15
• γράφω σωστά -ώνω, -ίζω, -αίνω, -εύω	19 - 25
• σκουπίζω → το σκούπισμα	21
• τονίζω → ο τονισμός	
• δουλεύω → η δουλειά	25
• χτυπώ → το χτύπημα	29
• περνώ - παίρνω	30 - 31
• ρωτώ → η ερώτηση	35

• γράφω σωστά ε και αι	48
------------------------	----

Λεξιλόγιο - ρήματα για ένα θέμα

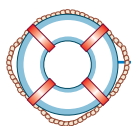

φράσεις με το έχω	15
σημασίες του πάω	18
δουλειές του σπιτιού	21-22
αισθήματα	32-33
ρήματα σε –νοώ (υπονοώ)	33
ρήματα σε –χωρώ (προχωρώ)	34
άλλα ρήματα για το φτιάχνω	36
ψάρεμα	37
καθημερινό πρόγραμμα	40-42
μαμάδες και μωρά	56-58
επιθέσεις	59-62
ρήματα από τα βιβλία του σχολείου	49, 54-55, 65-67

Ιστορίες, πληροφορίες, ιδέες

• Κατασκήνωση - Έλενα και Όλγα	10, 16, 21, 23, 26, 32 – 33, 40, 50, 56, 59, 63, 64, 67
• Πώς φτιάχνω ένα σπιτάκι για τα πουλιά	19
• Η Ευγενία και η σκιά της	25
• Ο ιππότης και η πεντάμορφη	30
• Τι τραβάμε κι εμείς οι μαθητές	31
• Ψάρεμα	37
• Ποιημάκια	15, 17, (27), 44
• Πληροφορίες ...για τις νυχτερίδες	50, 56, 59, 64
... για τις παλίρροιες	55
... για τους λύκους	61, 63

Βοήθεια

• Πώς να μη χαθώ στις σελίδες	5
• Ενεστώτας: Γενικός πίνακας	68
• Δύσκολες λέξεις	69

ενεργητική φωνή

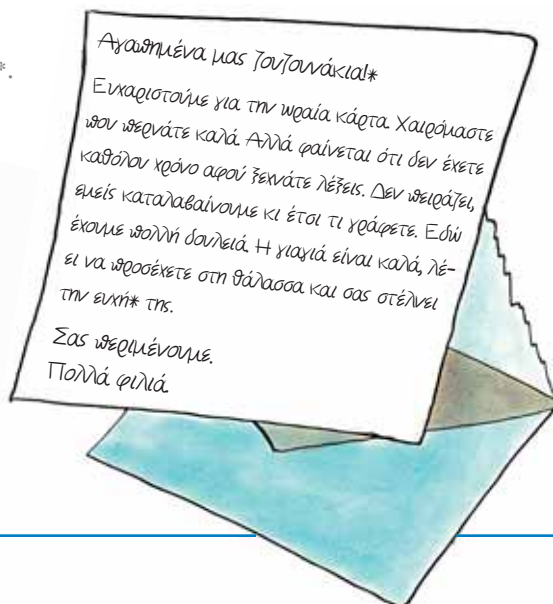
ρήματα
σε

Ενεστώτας

ω

Ο Αλέξης και η Έλενα είναι στην κατασκήνωση*.
Γράφουν μια κάρτα στους γονείς τους.

1

Τι λείπει στο γράμμα των παιδιών;

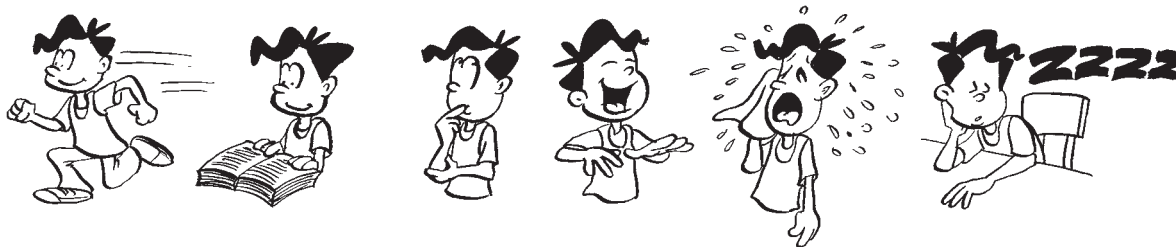
Μαμά, μπαμπά!
Τι .....;
Εμείς ..... πολύ ωραία.
Το πρωί ..... στη θάλασσα.
Το μεσημέρι ..... στην καντίνα.
Μετά ..... για καμιά ώρα.
Το απόγευμα ..... μπάλα και άλλα παιχνίδια.
Η γιαγιά ..... καλά;

παίζουμε, τρώμε,
ξαπλώνουμε, πηγαίνουμε,
είναι, κάνετε, περνάμε

Οι λέξεις που λείπουν
είναι ρήματα.

2

Πες τι κάνει.

Οι λέξεις που δείχνουν **τι κάνω** είναι ρήματα.

3

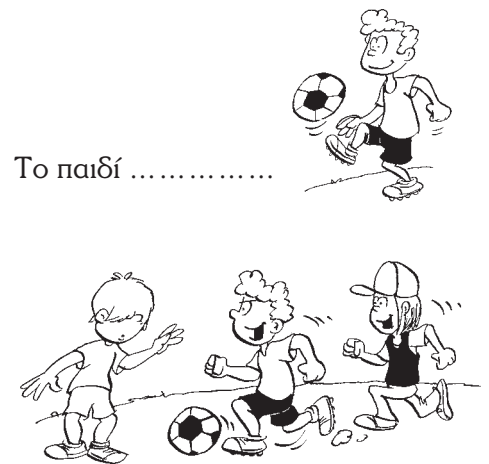
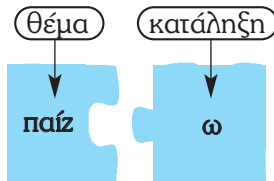
α. Βάλε ★ πάνω στη λέξη που είναι ρήμα.

β. Πρόσεξε την εικόνα και διάλεξε μια πρόταση* για λεζάντα*.

✓ Ο σκύλος κοιμάται.	4. Πλένουμε τα πιάτα.
1. Η Όλγα πίνει νερό.	5. Ο Αλέξης λείπει.
2. Η γάτα πλένεται.	6. Ακούω μουσική.
3. Τα παιδιά διαβάζουν.	7. Εσύ τι σκέφτεσαι;

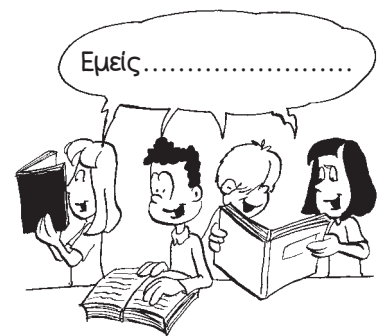
εγώ	παίζω
εσύ	παίζεις
αυτός (ο Αλέξης)	παίζει
αυτή (η Έλενα)	
αυτό (το γατάκι)	
εμείς	παίζουμε
εσείς	παίζετε
αυτοί (οι παππούδες)	
αυτές (οι κοπέλες)	
αυτά (τα γατάκια)	παίζουν

4 Συμπλήρωσε* την κατάληξη.

εφαρμογή της κλίσης

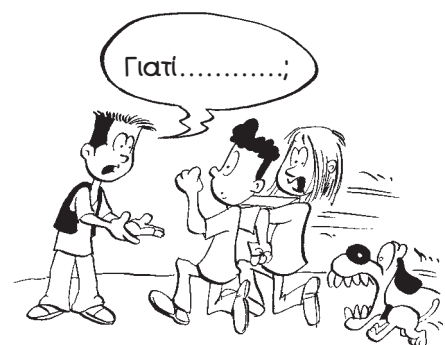
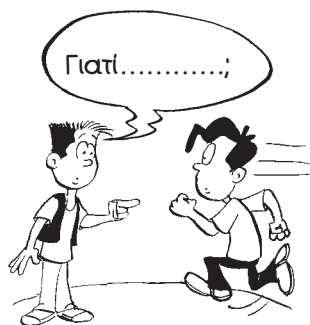
εγώ	διαβάζ.ω.
εσύ	διαβάζ....
αυτός, αυτή, αυτό	διαβάζ....
εμείς	διαβάζ....
εσείς	διαβάζ....
αυτοί, αυτές, αυτά	διαβάζ....

5 Αντιστοίχισε*.

απλές ασκήσεις κλίσης

εμείς	τρέχετε
αυτοί	τρέχω
εσύ	τρέχουμε
η Μαρία	τρέχεις
εγώ	τρέχει
εσείς	τρέχουν

6 Βάλε στη σειρά.

ρήμα χωρίς αντωνυμία

- φωνάζω
1. ....
  2. ....
  3. ....
  4. ....
  5. ....

φωνάζουν, φωνάζεις,
φωνάζει, φωνάζετε,
φωνάζω, φωνάζουμε

7

Βάλε πριν από τα ρήματα εγώ, εσύ, αυτός, εμείς, εσείς, αυτοί

αναγνώριση του ρήματος
με κριτήριο την αντωνυμία

- ..... πηγαίνουν βόλτα και ..... πλένω πιάτα.
- ..... πηγαίνω βόλτα και ..... πλένετε πιάτα.
- ..... πηγαίνετε βόλτα και ..... πλένει πιάτα.
- ..... πηγαίνει βόλτα και ..... πλένουμε πιάτα.
- ..... πηγαίνουμε βόλτα και ..... πλένεις πιάτα.
- ..... πηγαίνεις βόλτα και ..... πλένουν πιάτα.

αντωνυμία

εγώ
εσύ
...

ρήμα

παίζω
παίζεις
...

• Οι λέξεις που μπορείς να βάλεις πριν απ' αυτές μια αντωνυμία (εγώ, εσύ, αυτός, -ή, -ό, εμείς, εσείς, αυτοί, -ές, -ά) είναι ρήματα.

• Τις πιο πολλές φορές όμως δε βάζουμε την αντωνυμία.

> Εμείς φωνάζουμε.

- Φωνάζουμε.

8

**Γράψε την αντωνυμία που ταιριάζει και συμπλήρωσε με ένα ρήμα στο σωστό πρόσωπο*.
(όποιο ρήμα θέλεις)**

επιλογή της
αντωνυμίας

- ✓ εγώ + εσύ = ...εμείς... ....γράφουμε...
- εγώ + αυτός = ...
  - εσύ + αυτός = ...
  - αυτός + αυτός = ...
  - αυτός + αυτή = ...
  - αυτός + αυτή + εσύ = ...
  - εσείς + αυτή = ...
  - αυτή + αυτή = ...
  - εγώ + αυτή = ...
  - εμείς + αυτός = ...
  - αυτή + εσείς = ...

Ε εσύ + εγώ
Μ εσείς + εγώ
Ε αυτός, -ή, -ό
Ι αυτοί, -ές, -ά } + εγώ, εμείς
Σ

Ε εσύ + εσύ
Σ εσύ + εσείς
Ε αυτός, -ή, -ό
Ι αυτοί, -ές, -ά } + εσύ, εσείς
Σ

9

Διάλεξε τη σωστή αντωνυμία και συμπλήρωσε την πρόταση.

- ..... θέλω πορτοκαλάδα και ο Αλέξης θέλει γάλα.
α. αυτός β. εμείς γ. εγώ δ. εσύ
- ..... που φωνάζουν είναι οι γονείς μου.
α. αυτές β. αυτοί γ. αυτό δ. αυτή
- Βλέπετε κι ..... αυτό το έργο;
α. αυτό β. αυτός γ. εμείς δ. εσείς
- ..... δεν είναι η Όλγα, είναι η Ελένη.
α. αυτοί β. αυτή γ. αυτές δ. αυτά
- Γιατί δε γράφετε την έκθεση τώρα, όπως κάνουμε .....;
α. εμείς β. εσείς γ. αυτές δ. αυτή
- ..... είναι οι φίλες μου, μαμά.
α. αυτές β. αυτοί γ. εγώ δ. εσύ

10

Τι λέει ο Αλέξης; Συμπλήρωσε τα λόγια του.

συμφωνία υποκειμένου
και ρήματος

Εδώ είμαι μόνος και
.....

Εδώ είμαστε όλοι
μαζί και .....
.....

Εδώ, τα κορίτσια
.....

Εδώ, ο Κώστας κι εσύ
.....

Εδώ, η Έλενα και η
Σόνια .....

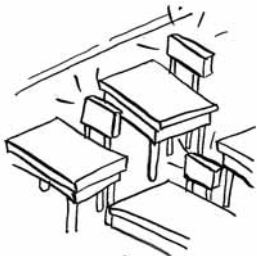

Εδώ, ο Νίκος κι εγώ
.....

11

Συμπλήρωσε τις λεζάντες μ' ένα ρήμα.

καταστάσεις

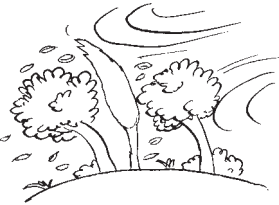
✓ Τα παιδιά λείπουν.

.....το κεφάλι.

Το νερό.....

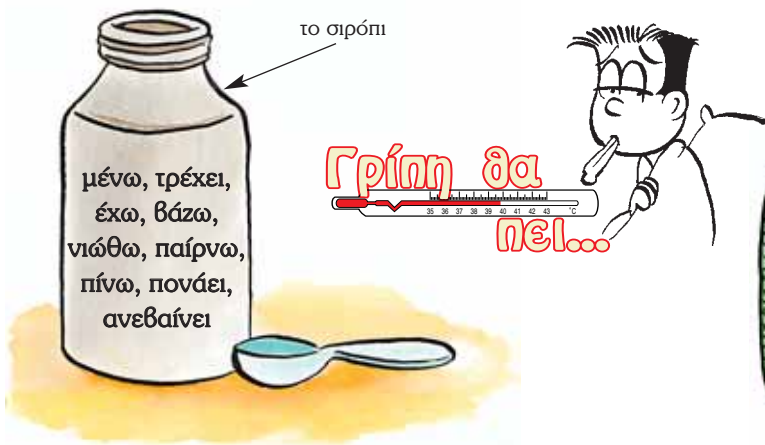
.....το παιδί.

Οι λέξεις που δείχνουν τι γίνεται είναι ρήματα.

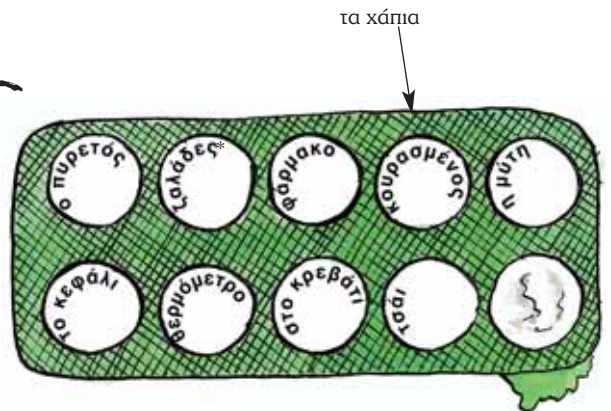
12

Πάρε ένα χάπι και μια κουταλιά σιρόπι και φτιάξε προτάσεις!

Τι έχω; Γιατί είμαι κάλια;
✓ Ανεβαίνει ο πυρετός.

.....
.....
.....
.....

Τι κάνω για να γίνω καλά;
✓ Βάζω θερμομετρο.

.....
.....
.....
.....

13

Συμπλήρωσε τους στίχους*. Πρόσεξε τις ομοιοκαταληξίες*.

ορθογραφία του
[i] και του [o]

Τι να 'χει;

Τι να 'χει το παιδί, τι να 'χει;
συνάχι το παιδί, συνάχι
τι έχει το παιδί, τι έχει
η μύτη του σαν βρύση τρέχει.

Τι να 'χει ο μπαμπάς, τι να 'χει

.....
.....
.....

Κι αν η μαμά έχ... συνάχ...
δεν τη ρωτά... κανείς τι έχ...
κι ό,τι κι αν έχ... και δεν έχ...
αυτή δουλεύ... κι όλο τρέχ...

Γ. Μαρίνος

Στα ρήματα:

- όταν ακούς [i] στο τέλος, γράφεις **ει**.
- όταν ακούς [o] στο τέλος, γράφεις **ω**.

Τι έχω κι είμαι καυτ...;
Μάλλον ανεβαίνει ο πυρετ...ς.

Παίρνω κι άλλο κάπ...
Τι θα γίνει, τι θα γίν...;

Και τι να πω για το λαιμ...;
Αχ πάλι καίει το μέτωπ...

Μήπως έχω κάτι άλλ...;
Αχ δεν ξέρω τι να κάν...

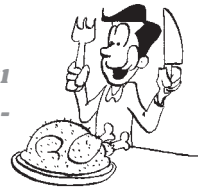
Δεν αντέχω, δεν μπορ...
Παίρνω τώρα το γιατρ...

14

Ξέρεις πολλές φράσεις* με το έχω:

έχω πονοκέφαλο, διάβασμα, διάθεση, όρεξη, έχει
πλάκα, δεν έχω ιδέα, δεν έχω τίποτα, δεν έχει ση-
μασία...

**Βρες μια φράση με το έχω που ταιριάζει
και συμπλήρωσε το διάλογο.**

έχω όρεξη
= πεινάω

έχω όρεξη
= έχω διάθεση,
θέλω πολύ

Έλενα: Δεν ...έχω..... καθόλου .....διάθεση ..... σήμερα.

Όλγα: Ούτε κι εγώ. Και ..... τόσο πολυ .....
για αύριο. Έχουμε διαγώνισμα στην Ιστορία και δεν
ξέρω τίποτα. Μήπως ..... λίγο .....
να με βοηθήσεις;

Έλενα: Άπαπα! Δεν .....καμία .....

Όλγα: Έλα τώρα, εσύ δεν ..... να
διαβάσεις για αύριο, αφού θα πάτε εκδρομή.

Έλενα: Μα δεν ..... από Ιστορία.

Όλγα: Δεν ..... Εσύ θα έχεις το βιβλίο
μπροστά σου και θα μου λες αν τα λέω σωστά. Εντά-
ξει;

Έλενα: Άντε, εντάξει. Θα ....έχει γούστο* να είμαι μια φορά
η δασκάλα σου.

Σήμερα τα παιδιά έχουν επίσκεψη δύο φοιτητές* από το Πανεπιστήμιο Κρήτης. Κάνουν μια έρευνα* για τις κατασκηνώσεις. Ρωτούν τα παιδιά:

- Τι ώρα τρώτε πρωινό;
- Στις 8.00 και την Κυριακή στις 9.00.
- Τι τρώτε;
- Καμιά φορά ψωμί με μαρμελάδα, καμιά φορά κορν φλέικς.
- Φρούτα τρώτε;
- Μετά το μεσημεριανό τρώμε καρπούζι.
- Το πρωί τι κάνετε;
- Πάμε στη θάλασσα και κάνουμε μπάνιο ή πάμε εκδρομή.
- Το μεσημέρι ξαπλώνετε;
- Μας λένε ότι πρέπει να κάνουμε ψυχία. Εμείς ακούμε μουσική ή διαβάζουμε περιοδικά.
- Το απόγευμα;
- Παιχνίδια, μπάλα, κατασκευές, θέατρο....
- Σας αρέσει λοιπόν η κατασκήνωση;
- Ωραία είναι, αλλά το βράδυ πάμε πολύ νωρίς για ύπνο.
- Παιδιά, τώρα σας δίνουμε ένα χαρτί με ερωτήσεις. Εσείς βάζετε σταυρό μόνο σε αυτά που κάνετε πραγματικά.

15

συνηρημένα ρήματα
από το διάλογο

Τι γράφουν οι φοιτητές; Συμπλήρωσε τα ρήματα.

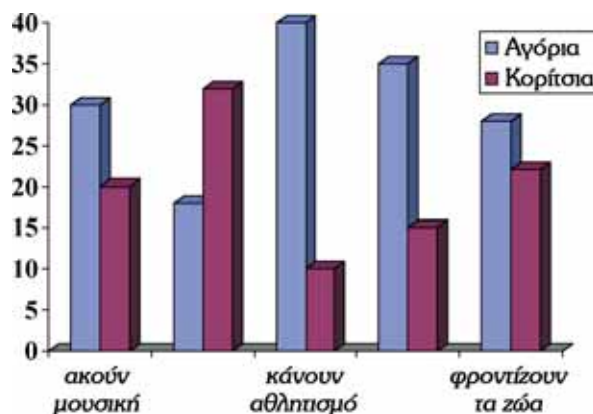
ωράριο	Τα παιδιά τ..... πρωινό στις 8.00 και π..... για ύπνο στις 10.30.
φαγητό	Για πρωινό τ..... ψωμί με μαρμελάδα ή κορν φλέικς. Φρούτα ..... μόνο το μεσημέρι (καρπούζι).
ψυχαγωγία*	Π..... στη θάλασσα, παίζουν ομαδικά παιχνίδια, π..... εκδρομή, έχουν μια θεατρική ομάδα, α..... μουσική, κάνουν κατασκευές, κάνουν πολλά πάρτι.

16

Κοίτα τον πίνακα και πες:

- Τι κάνουν περισσότερο τα παιδιά;
Τα αγόρια; Τα κορίτσια;
- Τι δεν κάνουν πολύ;
Τα αγόρια; Τα κορίτσια;

ρήματα σε -ω για
τον ελεύθερο χρόνο

7 ρήματα έχουν “κοντύνει*”.
Τα λένε (συνηρημένα ρήματα):
φταίω, κλαίω, καίω, λέω, τρώω, ακούω, πάω

Συμπλήρωσε τον πίνακα.

εγώ	λέω	φταίω	.....	καίω	.....	τρώω	.....
εσύ	λες	φταις	κλαις	.....	ακούς	.....	πας
αυτός, -ή, -ό	λέει	φταίει	κλαίει	.....	.....	τρώει	.....
εμείς	λέμε	φταίμε	.....	καίμε	.....	.....	πάμε
εσείς	λέτε	φταίτε	.....	καίτε	.....	τρώτε	.....
αυτοί, -ές, -ά	λένε	φταίνε	κλαίνε	.....	ακούνε	.....	.....

17

- α. Διάβασε το ποίημα και συμπλήρωσε τις λέξεις στις προτάσεις.
β. Γράψε μια λεζάντα για το σκίτσο.

εμπέδωση συνηρημένων
ρημάτων

- Μικρούτσικο γατί
μπορείς να πεις γιατί
γιατί, γιατί μου, κλαις
και τίποτα δε λες;
- Του κόσμου όλοι οι μικροί
τίποτα δε λένε
του κόσμου όλοι οι μικροί
μόνο κλαίνε.
- Μικρούτσικο γατί
μπορείς να πεις γιατί
γιατί, γιατί μου, κλαις
και τίποτα δε λες;
- Κατάλαβα, γατί,
κατάλαβα γιατί
γιατί, γιατί μου, κλαις
και τίποτα δε λες.

Γ. Μαρίνος

Το γατάκι μας δεν τρ.....
αλλά σε τίποτα δε φτ.....
μόνο κλ....., κλ....., κλ.....
Φτ..... οι άνθρωποι
που όλο λ....., λ....., λ.....
και κανέναν δεν ακ.....

Το γατί

18

παιχνίδι με
κωδικοποιημένη γραφή**Τι λέει το γατάκι;****Για να το θρεις, βάλε το σωστό γράμμα στη θέση του αριθμού!**

το αφτί

α κ ο ύ ς
1 2 3 4 5

το στόμα

λ ε ς
6 7 5

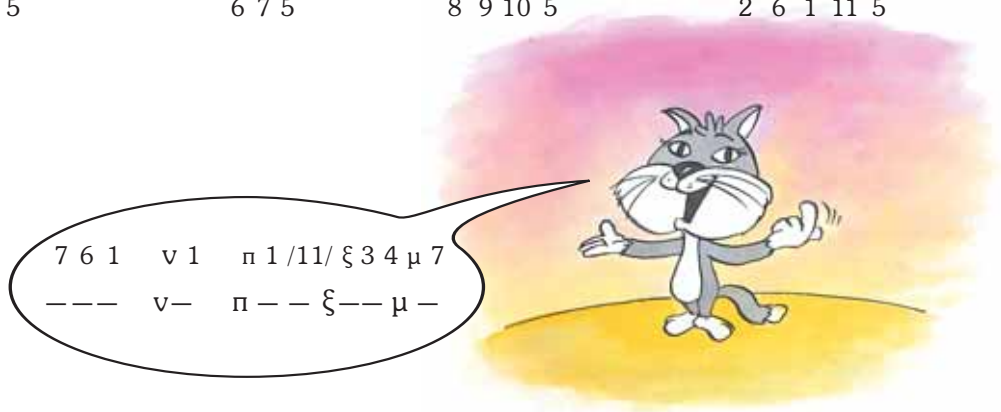
+

η γλώσσα

τ ρ ω ς
8 9 10 5

το δάκρυ

κ λ α ι ς
2 6 1 11 57 6 1   ν 1   π 1 / 11 / ξ 3 4 μ 7
— — —   ν —   π — — ξ — — μ —

19

σημασίες
του 'πάω'Το **πάω** έχει πολλές σημασίες.**Αντιστοίχισε το ρήμα πάω στο μικρό διάλογο με τη σωστή σημασία του.**

- Πού πας;
- Πάω σπίτι.

τα καταφέρνω

- Πώς τα πας στο σχολείο;
- Έτσι κι έτσι.

είναι ωραίο πάνω σου

- ✓ - Μου πάει το παντελόνι;
- Πολύ ωραία σου πάει.

πηγαίνω

- Τι χρώμα πάει με αυτή τη φούστα;
- Το κόκκινο πάει καλύτερα.

τον συμπαθώ

- Σου αρέσει ο Πέτρος;
- Ναι, τον πάω πολύ.

ταιριάζει

- Τι είναι αυτά που λες: Πας καλά;

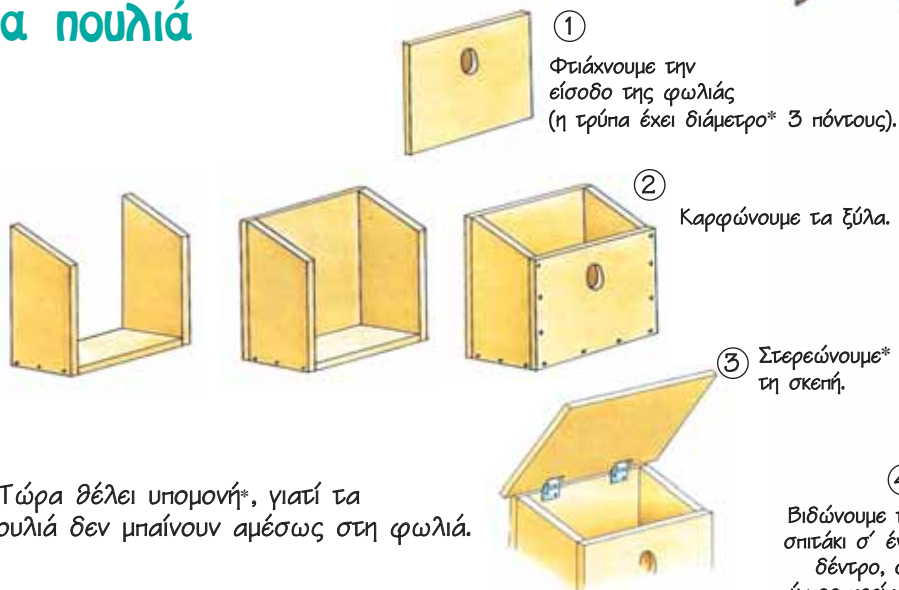
είσαι στα καλά σου;

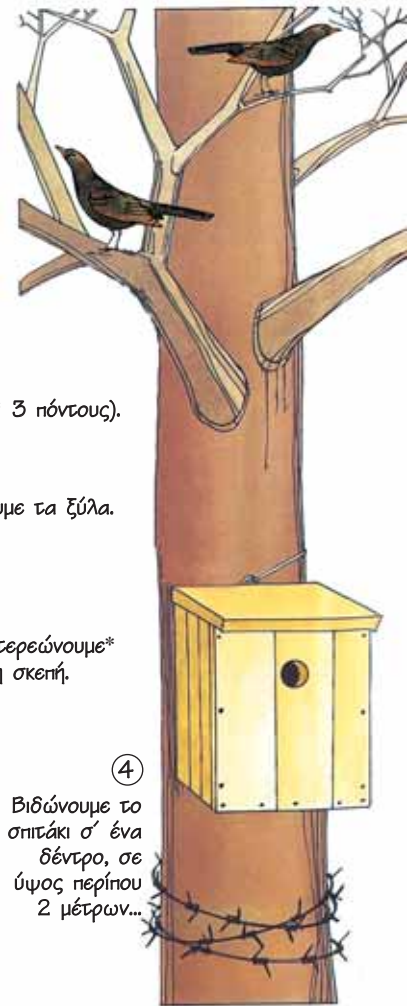

Η κατασκήνωσή μας είναι μέσα στο δάσος. Στο δέντρο μπροστά στη σκηνή μας μένουν δυο κότταφες*. Ακούμε το τραγούδι τους και μας αρέσει πολύ. Σήμερα τους φτιάχνουμε ένα σπιτάκι για το χειμώνα.

Φτιάχνουμε ένα σπιτάκι για τα πουλιά

...Τώρα θέλει υπομονή*, γιατί τα πουλιά δεν μπαίνουν αμέσως στη φωλιά.

20

Τι κάνω με αυτά;

παράγωγα ρήματα σε -ώνω από ονόματα 'εργαλείων'

η βίδα

→ .....

το καρφί

→ .....

το κουμπί

→ .....

το κλειδί

→ .....

το σίδερο

→ .....

η σκοτώστρα

→ .....

η απλώστρα

→ .....

Το -ώνω
γράφεται με ω.

21

ρήματα σε -ώνω:
επιθετικότητα

Ο Άγαρ ο Τρομερός είναι πολύ κακός...

...θυμ....., μαλ....., δαγκ....., πληγ.....

22

λάθη στο θέμα
και στην κατάληξη

Βρες τα 10 λάθη στα ω και τα ο.

1. Το κρεβάτι το στρόνουμε* και στο στρώμα ξαπλώνουμε.
2. Απλώνω λίγο τα ρούχα να στεγνόςουν και μετά τα σιδερόνο.
3. Η βρύση είναι βουλωμένη, μήπως μπορείς να την ξεβουλώσεις;
4. Αν λερώνεις* συνέχεια τα ρούχα σου, πληρόνεις πολλά λεφτά στο καθαριστήριο.
5. Συμπληρώνω την άσκηση και τελειώνω για σήμερα το διάβασμα.
6. Κρυώνω και ιδρώνω μαζί, πρέπει να έχω πυρετό.

23

παράγωγα ρήματα σε -ώνω:
δύσκολο λεξιλόγιο

α. Γράψε το ρήμα που λείπει.

β. Διάλεξε τη σωστή λέξη και συμπλήρωσε τις προτάσεις.

το σημείωμα* ..... σημειώνω.....
η πληρωμή .....
η ένωση* .....
η διόρθωση .....
η κρίση .....
η μόρφωση* .....
η οργάνωση* .....
η δήλωση* .....

το κρύωμα .....
η μόρφωση* .....
η οργάνωση* .....
η δήλωση* .....

1. Στο τέλος του χρόνου το σχολείο μας ..... ένα πανηγύρι* με φαγητά, μουσική, θέατρο και παιχνίδια.
2. Κάθε χρόνο ..... συμμετοχή* στη θεατρική ομάδα, γιατί μ' αρέσει πολύ να είμαι στη σκηνή.
3. Δεν μ' αρέσει που η δασκάλα ..... τα λάθη μου όταν μιλώ.
4. Όλο βήχεις, μήπως ..... και θες να κλείσουμε το παράθυρο;
5. Πρέπει να έχεις καλή ....., λένε οι γονείς μου και με βάζουν σε τρεις ξένες γλώσσες.
6. Παιδιά, σας αφήνω ένα ..... για όλες τις δουλειές που πρέπει να κάνετε.
7. Από την οικογένειά μας εγώ πηγαίνω στο ταχυδρομείο και ..... τους λογαριασμούς.
8. Η Ευρωπαϊκή ..... έχει δική της σημαία.

Η σημαία της
.....

24

Διάβασε το πρόγραμμα της Έλενας και άλλαξε τις πράσινες λέξεις με ένα ρήμα από το πλαίσιο.

Την Τετάρτη η Έλενα έχει πολλές δουλειές...

Κάθε Τετάρτη η Έλενα **πηγαίνει για ψώνια** στη λαϊκή. Ξέρει μερικούς πωλητές και τους **λέει "καλημέρα"**. Εκείνοι **βάζουν στη ζυγαριά** τα φρούτα και τα λαχανικά που διαλέγει η Έλενα. Αυτή **βάζει** τα φρούτα **μέσα** στις σακούλες. **Επιστρέφει** σπίτι και **ξεκινά** τις δουλειές... **Βγάζει τη σκόνη**, **περνάει με τη σκούπα** τα δωμάτια, **πλένει** τα τζάμια... Στο τέλος, πέφτει στο κρεβάτι και **έχει την ελπίδα** ότι είναι η τελευταία Τετάρτη που **έχει τη φροντίδα** του σπιτιού, γιατί η μητέρα της έχει πολλή δουλειά...

ρήματα σε -ίζω:
καθημερινές δουλειές

γνωρίζω, γεμίζω,
γυρίζω, ζυγίζω, ψωνίζω,
σκουπίζω, φροντίζω,
ξεσκονίζω, ελπίζω, αρχίζω,
καθαρίζω, καλημερίζω*

Τα -ίζω, -ισμα, -ισμός γράφονται με ①.

25

Συμπλήρωσε το ρήμα ή το ουσιαστικό με το ίδιο θέμα.

✓.....ζυγίζω.....

.....

χτενίζω

.....

.....

το ζύγισμα

το κάπνισμα

.....

το πότισμα

το στόλισμα*

τονίζω

.....

φωτίζω

συλλαβίζω*

.....

ο τόνος

.....

.....

η συλλαβή*

.....

✓ο τονισμός...

ο τραυματισμός

.....

.....

ο βομβαρδισμός

ρήμα σε ①-ίζω ⇒ ουσιαστικό σε

①-ισμα

σκουπίζω →

το σκούπισμα

καθαρίζω →

το καθάρισμα / ο καθαρισμός

①-ισμός

πλουτίζω →

ο πλουτισμός

26

Ποιος κάνει τις δουλειές στο σπίτι σου;

Εσύ ποιες δουλειές κάνεις;

Πόσο συχνά τις κάνεις;

Χρησιμοποίησε τις λέξεις από το πλαίσιο.

περιλαμβάνει:
δεν... ποτέ και αντωνυμίες

συχνά / πολλές φορές, ποτέ,
μερικές φορές, σπάνια, σχεδόν ποτέ

✓καθαρίζω το δωμάτιό μου

→ Εγώ δεν καθαρίζω ποτέ το δωμάτιό μου. Το καθαρίζει η μητέρα μου.

1. πηγαίνω για ψώνια	5. πλένω τα πιάτα
2. ξεσκονίζω	6. σιδερώνω
3. ταΐζω* τα ζώα	7. σκουπίζω την κουζίνα
4. κατεβάζω τα σκουπίδια	8. στρώνω το τραπέζι

27

Συμπλήρωσε.

-ίζω: άσκηση ελέγχου
λεξιλόγιο μεσαίας δυσκολίας

- Εσύ νομ..... πάντα ότι έχεις δίκιο, αλλά δεν είναι έτσι.
- Τα φρούτα σαπ.....* όταν μένουν σε πλαστικές σακούλες;
- Σήμερα δεν κάνουμε μάθημα, στολ..... το σχολείο για τη γιορτή.
- Δε βάζεις μυαλό; Συνεχ..... να καπν.....;
- Στην Ελλάδα οι νέοι ψηφ..... από τα 18 τους χρόνια.
- Τι ωραία που μυρ..... τα τριαντάφυλλα!
- Ο μικρός μου αδελφός δεν ξεχωρ..... το 'σ' από το 'θ' και όλο τα μπερδεύει.
- Ο Γιάννης είναι 45 χρονών. Τα μαλλιά του αρχ..... να ασπρ.....
- Τα παιδιά δε γνωρ..... τον καινούριο διευθυντή. Έρχεται αύριο.
- Αυτός μου θυμ..... τον ξάδελφό μου. Έχουν τα ίδια μάτια.

28

α. Τι κάνει η Ελένη; Γράψε τη λεζάντα.

β. Τι κάνουμε με ...

1. ...ένα κλειδί...	.....
2. ...ένα ποτιστήρι...	.....
3. ...μια ζυγαριά ...	.....
4. ...ένα στεγνωτήριο...	.....
5. ...ένα τηγάνι ...	.....
6. ...καρφιά ...	.....

-ίζω, -ώνω

.....

29

**Τα ρήματα είναι σε λάθος θέση.
Βάλ' τα στη σωστή θέση.**

-αίνω:
καθημερινότητα

Ο Νικόλας ξυπνάει στις 7.00 το πρωί κι έτσι **χά-νει** το λεωφορείο για το σχολείο του. Στις 7.30 **μπαίνει** απ' το σπίτι του και **κατεβαίνει** στο λεωφορείο με την τεράστια τσάντα του. **Αφήνει** το εισιτήριό του και κάθεται σε μια θέση. Όταν το λεωφορείο φτάνει κοντά στο σχολείο, ο

Νικόλας **ανεβαίνει** απ' το λεωφορείο και πηγαίνει στο σχολείο. **Παίρνει** την τσάντα του στο θρανίο. Μόλις ο καθηγητής της φυσικής **βγαίνει** στην τάξη, τους λέει να βγάλουν μια κόλλα χαρτί και να γράψουν το όνομά τους. Ο Νικόλας τότε **ξεχνάει** από το διπλανό του ότι έχουν διαγώνισμα. Δεν ξέρει τίποτα. **Γίνεται καλά** απ' το θυμό του!

Το μεσημέρι **προλαβαίνει** το λεωφορείο και φτάνει σπίτι του με τα πόδια. Εκεί τον περιμένει μια έκπληξη: ο πατέρας τού φέρνει ένα καινούριο ποδήλατο, δώρο για τα γενέθλιά του. Ο Νικόλας **αρρωσταίνει** μόλις το βλέπει και **μαθαίνει** το διαγώνισμα, τη φυσική και το σχολείο...

Τα ρήματα σε -αίνω γράφονται με **αι**: μαθαίνω, μπαίνω, καταλαβαίνω...
Εξαίρεση: * πλένω, μένω, δένω, που γράφονται με **ε**.

30

Πρόσεξε το ουσιαστικό* και βρες το ρήμα που λείπει.

-εύω

- ✓το ταξίδι → Σ' αρέσει να ..... ταξιδεύεις..... συχνά;
η ζήλια → ..... τους άλλους;
η δουλειά → Σ' αρέσει να ..... πολλές ώρες;
η πίστη* → ..... στη φιλία;
η πάλη* → ..... σκληρά για να πετύχεις αυτό που θέλεις;
η γοητεία* → Σ' αρέσει να ..... τους άλλους με τα λόγια σου;
ο χορός → ..... συχνά στα πάρτι;

Κουίζ

Ποιος
είμαι;

ΝΑΙ	ΟΧΙ
ΝΑΙ	ΟΧΙ
ΝΑΙ	ΟΧΙ
ΝΑΙ	ΟΧΙ
ΝΑΙ	ΟΧΙ
ΝΑΙ	ΟΧΙ
ΝΑΙ	ΟΧΙ

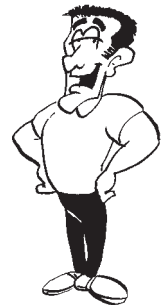
Αν έχεις πιο πολλά ΟΧΙ:

Σου αρέσει να ζεις ήρεμα χωρίς πολλή κούραση. Δεν έχεις θάρρος με ανθρώπους που δε γνωρίζεις. Τις πιο πολλές φορές αφήνεις τους άλλους να παίρνουν πρωτοβουλίες*. Πρόσεξε όμως, γιατί έτσι δεν κάνεις πάντα αυτό που θέλεις εσύ.

Αν έχεις πιο πολλά ΝΑΙ:

Σου αρέσουν οι περιπέτειες*. Είσαι φτιαγμένος για μια ζωή γεμάτη εκπλήξεις*. Θέλεις να είσαι πρώτος και να ξεχωρίζεις*. Προσοχή όμως, γιατί η ζωή είναι ωραία μόνο αν έχεις φίλους.

Τα ρήματα σε -εύω γράφονται με **ευ**:
χορεύω, πιστεύω, ζηλεύω.
Εξαίρεση: κλέβω

31

Σχημάτισε* ρήματα και γράψε τα στη σωστή στήλη*.

-αίνω, -εύω, -ώνω, -ίζω:
άσκηση ελέγχου

	-ίζω	-ώνω	-αίνω	-εύω
παγ-	.....	.....	.....	.....
γεμ-	.....	.....	.....	.....
μπερδ-	.....	.....	.....	.....
κλειδ-	.....	.....	.....	.....
παχ-	.....	.....	.....	.....
δροσ-	.....	.....	.....	.....
πηγ-	.....	.....	.....	.....
βουλ-	.....	.....	.....	.....
ζηλ-	.....	.....	.....	.....
μαθ-	.....	.....	.....	.....
μαλ-	.....	.....	.....	.....
δουλ-	.....	.....	.....	.....
νομ-	.....	.....	.....	.....
ξοδ-	.....	.....	.....	.....
διορθ-	.....	.....	.....	.....

32

**Πρόσεξε το θέμα και γράψε το ρήμα σε -εύω
και το ουσιαστικό σε -εια.**

-αίνω, -εύω, -ώνω, -ίζω:
άσκηση ελέγχου

ουσιαστικό	ρήμα -εύω	ουσιαστικό -εια
ο δούλος*	.....δουλεύω.....	.....η..δουλειά.....
ο μάγος	.....	.....
το φυτό	.....	.....
το παιδί	.....	.....
ο ληστής	.....	.....
ο θεραπευτής*	.....	.....
ο συνοδός*	.....	.....
ο λάτρης*	.....	.....

Προσοχή:

δυσκολεύω → η δυσκολία
ζηλεύω → η ζήλια

33

**Βάλε τα ρήματα στο σωστό τύπο.
Διάλεξε από το κείμενο μια λεζάντα
για το σκίτσο.**

-αίνω, -εύω, -ώνω, -ίζω:
άσκηση ελέγχου

Η Ευγενία περπατάει στο δρόμο και ο ήλιος
ζεστ..... τους ώμους της. Ξαφνικά
διαπιστ.....* ότι η σκιά της δεν την ακο-
λουθεί* πια. Αρχ..... να τρέχει πίσω από
έναν περαστικό* που προχωράει μπροστά της.

- Κύριε, δώστε μου πίσω τη σκιά μου, σας παρακαλώ.

Εκείνος δεν καταλαβ..... και την κοιτάζει
με απορία.

- Ναι, ναι, είστε απαίσιος*! Γιατί μου παίρνετε τη σκιά;

- Με κοροϊδ.....*, δεσποινίς;

Η Ευγενία κλαίγοντας αποφασ.....* να πάει
στο σπίτι της. Πριν περάσει την πόρτα της πολυκατοι-

κίας, γυρ..... για μια τελευταία φορά να δει μήπως την ακολουθεί η σκιά της. Τίποτα όμως.

Είναι ένα κοριτσάκι χωρίς σκιά. Ανεβ..... αργά τους έξι ορόφους με τις σκάλες. Τρέχει
γρήγορα στο δωμάτιό της και ξεσπάει σε κλάματα. Τότε ακούει μια φωνή ίδια με τη δική της.

- Είμαι η σκιά σου. Μη μ' αφήνεις στο σκοτάδι! Θέλω φως για να ζήσω.

- Γιατί το 'σκασες*;

- Γιατί βαριέμαι να σ' ακολουθώ συνέχεια κολλημένη στα βήματά σου. Από δω και πέρα εγώ θα
περπατάω στους δρόμους όρθια κι εσύ θα με ακολουθείς πεσμένη κάτω. Σύμφωνοι;

- Εντάξει, λοιπόν.

Η Ευγενία και η σκιά της

34

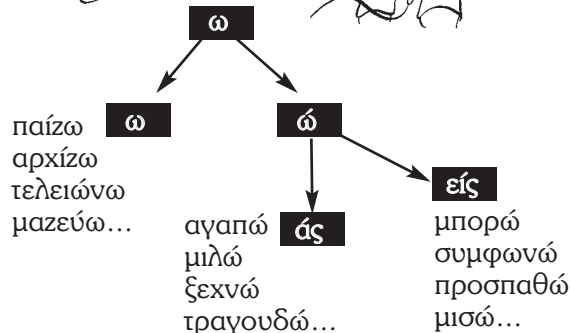
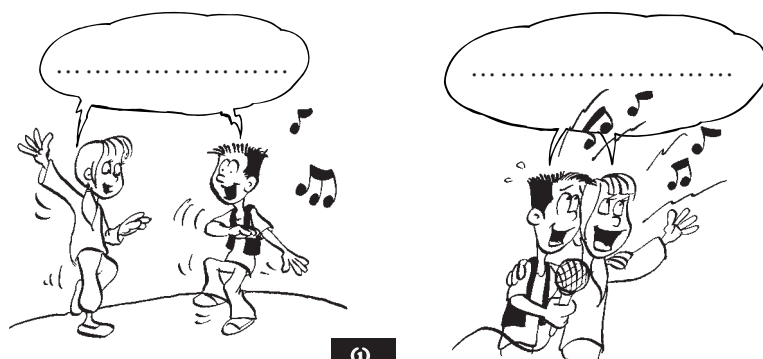
Τι λένε η Όλγα και η Ελένη;

εντοπισμός των ρημάτων,
ταξινόμηση με βάση τον τόνο

α. Πρόσεξε τον τόνο και γράψε τα ρήματα στη σωστή στήλη.

β. Συμπλήρωσε τα λόγια στις φούσκες.

-ω	-ώ
... βάζω...	... μπορώ...
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

Στα ρήματα σε -ω υπάρχουν δυο μεγάλες ομάδες:

- τα ρήματα που έχουν **τόνο πριν από το -ω** (στην προτελευταία συλλαβή), όπως **παίζω, αρχίζω**
- τα ρήματα που έχουν **τόνο στο -ώ**, όπως **αγαπώ, μπορώ**.

Στη δεύτερη ομάδα (ρήματα με τόνο στο -ώ) κάποια ρήματα κλίνονται όπως το **μπορώ, μπορείς** και κάποια ρήματα κλίνονται όπως το **αγαπώ, αγαπάς**.

εγώ	μπορώ	αγαπάω / αγαπώ
εσύ	можεις	αγαπάς
αυτός, -ή, -ό	можει	αγαπάει / αγαπά
εμείς	можούμε	αγαπούμε / αγαπάμε
εσείς	можείτε	αγαπάτε
αυτοί, -ές, -ά	можούν	αγαπούν / αγαπάνε

35

Διάλεξε το ρήμα που ταιριάζει και γράψε τις ομοιοκαταληξίες.

ασκήσεις για β1 (-άω):
απλό λεξιλόγιο

Νομίζω πως την αγαπώ
Μέσα στα μάτια την.....
Και το βλέμμα, τη ρωτάει
Αν και αυτή με .....

Αυτή ποτέ δε μου μιλάει
Και το κεφάλι δε .....
Μα η καρδούλα της .....
Από μπροστά μου όταν περνάει.

Το μουσικό μου δεν .....
Σας λέω, θα της το πω
Πως μέσα μου γι' αυτήν .....
Και πως τρελά την αγαπώ.

Αλέξης

36

Γράψε τι κάνει ο Αλέξης στον περίπατό του,
αφού πρώτα ταιριάξεις σωστά τα ρήματα με τις λέξεις.Β1 γ' πρόσωπο -
απλό λεξιλόγιο

Φυσάει δυνατά, ο Αλέξης .....
προχωρά στην άμμο και...

φυσάω
προχωρώ
κοιτάω
κλωτσάω
πειτώ
κυνηγώ
τραβώ
ζουλάω*

στην άμμο
δυνατά
τη θάλασσα
βότσαλα*
μια βάρκα
μια μπαλίτσα
μια ψάθα*
ένα κονσερβοκούτι

37

Διάλεξε το ρήμα που ταιριάζει.

Τι είναι αυτό
που φυσάει
χωρίς
να έχει στόμα;

Καμιά φορά ο αέρας είναι πολύ ενοχλητικός, σκέφτεται ο Αλέξης. Όταν .....δυνατά, μας ..... στο πρόσωπο και μας σπρώχνει μπροστά. Όταν είμαστε σπíti, ... τις πόρτες και τα παράθυρα, στέλνει παντού ρεύματα που ..... τις κουρτίνες και ..... τα λουλούδια. Κάνει τα πουλιά να ..... τρομαγμένα, τα χαρτιά να ..... στο πάτωμα. Τίποτα δεν ..... τον αέρα. "Θέλω να ..... σε μια χώρα χωρίς αέρα!" Εσείς ..... τον αέρα;

38

Με κάθε ρήμα φτιάξε δυο προτάσεις.

B1 - μεταβιβαστικά ρήματα
(αμετάβατα και μεταβατικά
με αιτιατική)

Τα χαρτιά σκορπάνε.
Η Έλενα σκορπάει τα χαρτιά.

Πώς είναι στη γλώσσα σου;
Βάζεις και τις δυο φορές το ίδιο ρήμα;

σκάω	-	φούσκα
σπάω	-	κούπα
χαλάω	-	κούκλα
✓σκορπάρω	-	χαρτιά
χτυπώ	-	πόρτα
σταματώ	-	μουσική
ξυπνώ	-	Νίκος
κολλάω	-	χαρτί
περνάω	-	μαθητής

39

Διάλεξε το σωστό.

1. Βότσαλα ..... στην τσάντα σου κι είναι τόσο βαριά;
α. κουβαλώ β. κουβαλάει γ. κουβαλάς δ. κουβαλάνε
2. Όταν δεν με παίρνει ο ύπνος, ... προβατάκια.
α. μετρώ β. μετράμε γ. μετρούν δ. μετράτε
3. Εγώ και η φίλη μου ..... τα ίδια ρούχα.
α. φορά β. φοράμε γ. φοράει δ. φοράτε
4. Παιδιά, ... λίγο τη μαγείρισσα, σας παρακαλώ;
α. βοηθά β. βοηθούν γ. βοηθάτε δ. βοηθάς
5. .... το κεφάλι μου και δε θέλω να κάνω μπάνιο.
α. πονώ β. πονάει γ. πονάς δ. πονάνε
6. Τι ..... όλη την ώρα και μοιάζετε με κατσίκες;
α. μασάω β. μασάει γ. μασάτε δ. μασούν

40

Βάλε το ρήμα στο σωστό τύπο.

1. .... λεφτά και δεν έχουν να πληρώσουν. (χρωστάω)
2. Κάθε Σάββατο ..... τους φίλους μας στην καφετέρια. (συναντώ)
3. Είναι ευγενικά παιδιά και ..... τους γείτονές τους. (χαιρετώ)
4. Οι κότες ..... ένα αυγό κάθε μέρα. (γεννώ)
5. Οι καθηγητές δε ..... πολλά από σας. (ζητώ)
6. Εσείς ..... και ο γιατρός ..... (ρωτώ / απαντώ)
7. Όταν χαίρονται, τα σκυλιά ..... την ουρά τους. (κουνάω)
8. Μην πας στο παγωμένο δρόμο με αυτά τα παπούτσια: ..... (γλιστρώ)
9. Τα παιδιά του νησιού..... όλη την ώρα στη θάλασσα και ..... σαν δελφίνια. (περνώ, κολυμπώ)
10. Το κατάστημα ..... τα πάντα σε πολύ χαμηλές τιμές. (πουλώ)

41

Συμπλήρωσε το ρήμα ή το ουσιαστικό.

ουσιαστικό	ρήμα
το ζύπνημα	.....
.....	πηδώ
το κουβάλημα	.....
.....	κουνώ
το μέτρημα	.....
.....	ζητώ
το πάτημα	.....
.....	περπατώ
το κράτημα	.....
.....	κεντώ
το χτύπημα	.....

Από τα ρήματα σε
-ώ / -άς παράγονται*
πολλά ουσιαστικά
σε -ημα (με **η**).

42

Γράψε προτάσεις.

1. (εμείς) / το απόγευμα / βιβλιοθήκη / βιβλία
2. η μάνα μου / το πρωί / τράπεζα / λεφτά
3. (αυτοί) / το βράδυ / ταβέρνα / φαΐ για το σπίτι
4. ο αδελφός μου / το μεσημέρι / περίπτερο / παγωτά

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

δύο ασκήσεις για
παίρνω / περνώ

- > Κάθε πρωί **περνώ** από το φούρνο και **παίρνω** κουλουράκια.
- > Ο Αλέξης δεν **περνάει** καλά, όταν δεν **παίρνει** ποδήλατο μαζί του.
- > - Δε μου **περνάει** ο πονοκέφαλος.
- Γιατί δεν **παίρνεις** ασπιρίνη;

παίρνω

κάτι ή κάποιον

περνώ

... καλά, χάλια
την ώρα μου
από το σπίτι
στις 2.35 ακριβώς
το δρόμο απέναντι
κάτι περνάει (φεύγει)

43

Περνώ ή παίρνω; Συμπλήρωσε.

1. Ο Νίκος ..... όλη την ώρα τηλέφωνο την κοπέλα του.
2. Εμείς με τα χρήματα που ..... δεν ..... ούτε ένα μήνα.
3. .... κάθε μέρα το λεωφορείο για να πάω στο φροντιστήριο, αλλά δεν ..... πάντα στην ώρα του και αργώ.
4. - Πώς ..... στην κατασκήνωση Έλενα;
- Τέλεια.

44

Διάβασε το κείμενο και απάντησε στις ερωτήσεις.

ανάγνωσμα με αυξημένη δυσκολία
συζήτηση για το φροντιστήριο

Γυρίζω από το σχολείο μου κατά τις 2 το μεσημέρι. Τρώω και αμέσως αρχίζω το διάβασμα: αγγλικά και γαλλικά. Είναι καλύτερα να μιλάς δυο ξένες γλώσσες παρά μία, λέει ο πατέρας μου. Τώρα μάλιστα με την ΕΕ* και το Internet...

Κι εγώ συμφωνώ με όλα αυτά, και με ακόμη περισσότερα, αλλά πώς μπορεί να γίνει; Πηγαίνω λοιπόν μέρα παρά μέρα* στα αγγλικά και μέρα παρά μέρα στα γαλλικά. Σύνολο έξι μέρες. Κάθε απόγευμα 4-5.

Μετά από κει τρέχω αγκομαχώντας* για το φροντιστήριο. Αυτό αρχίζει στις 6. Πηγαίνω σ' ένα φροντιστήριο κάπως μακρινό* που σημειώνει*, όμως, μεγάλες επιτυχίες. Αυτό το διάβασα κάποτε και στην εφημερίδα. Εκεί, λοιπόν, κάνω μάθημα δύο ώρες, αλλά δύο ώρες καθημερινά: φυσική, χημεία, μαθηματικά, τέτοια. Έκθεση δεν κάνω, γιατί είμαι καλός. Ο πατέρας μου όμως, λέει ότι του χρόνου θα με γράψει και σε ένα άλλο φροντιστήριο, όπου διδάσκουν μόνο έκθεση. Αλλά ο πατέρας μου λέει και κάτι άλλο: Μόλις προχωρήσω* λίγο στα γαλλικά, θα κάνω και γερμανικά. Τρεις γλώσσες σήμερα είναι μεγάλο εφόδιο*, λέει. Και δέκα γλώσσες είναι μεγαλύτερο εφόδιο αλλά πότε μαθαίνονται, σκέφτομαι εγώ.

**Τι τραβάμε κι εμείς
οι μαθητές!**

Εσύ πηγαίνεις στο φροντιστήριο; Τι μαθαίνεις εκεί;
Σ' αρέσει; Γιατί νομίζεις ότι οι μαθητές στην Ελλάδα
πηγαίνουν στο φροντιστήριο; Στην πατρίδα σου
πηγαίνουν οι μαθητές στο φροντιστήριο;

Γράμμα
από την
κατασκήνωση

Η Όλγα παίρνει
ένα γράμμα από
την κατασκήνωση.

Το στέλνει η φίλη
της, η Έλενα.

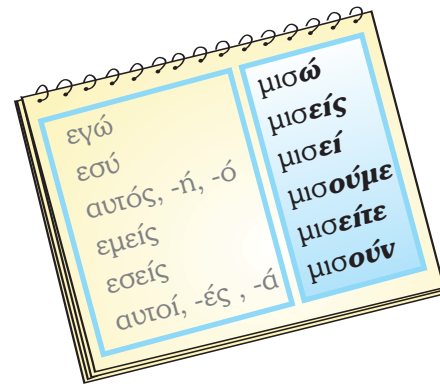
Ολγάκι μου,
Σου γράφω γιατί ανησυχώ με τη
Σόνια. Με στεναχωρεί τελευταία. Δεν
ξέρω τι συμβαίνει. Εγώ της μιλώ και
αυτή με περιφρονεί* και δεν απαντά.
Προτιμάει* την παρέα της Κάτιας κι
εμένα με αγνοεί*. Εσύ τι λες; Μήπως
παρεξηγώ* τη στάση* της; Σε παρα-
καλώ να μου πεις τη γνώμη σου, γιατί
με απασχολεί πολύ αυτή η ιστορία και
μου χαλάει τις διακοπές.
Φιλάκια. Έλενα

45

Γράψε τα ρήματα:

- στην καρδούλα που ταιριάζει
- στη σωστή στήλη.

B1 και B2

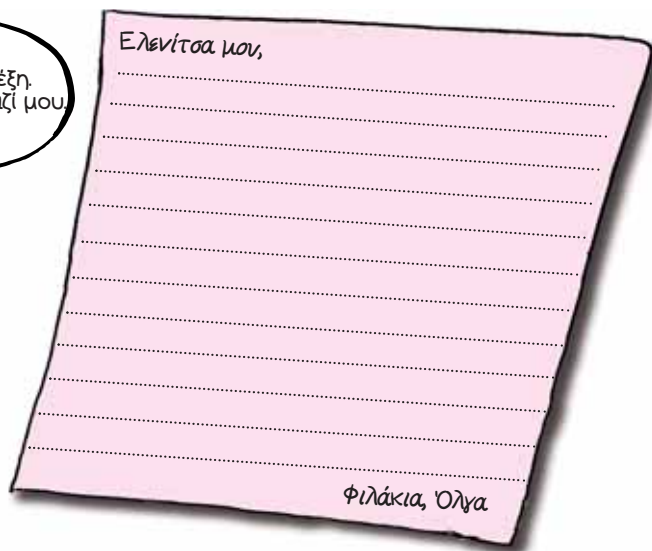
-ώ/-άς (αγαπώ)	-ώ/-είς (μισώ)
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

46

Μετά το τηλεφώνημα με τη Σόνια, η Όλγα απαντά στο γράμμα της Έλενας.

Ελεύθερη
παραγωγή λόγου

Τι της γράφει; Γράψε εσύ το γράμμα της Όλγας.

47

Καμιά φορά η Έλενα μαλώνει με τις φίλες της.

Τι λένε; Συμπλήρωσε.

Έλενα: Δεν με ...αγαπάτε..... (αγαπώ). Με ..... (μισώ).
Με ..... (αγνοώ), με ..... (περιφρονώ).
..... (προτιμώ) τις άλλες. Γιατί με ..... (αντιπαθώ) τόσο πολύ;

Φίλες: Τι είναι αυτά που λες Έλενα; Αφού ξέρεις ότι σε ...αγαπάμε..... Δεν έχεις δίκιο ότι σε ..... (περιφρονώ). Πάντα σε ..... (βοηθώ) όταν μας το ζητάς και πάντα σε ..... (συγχωρώ) όταν μας στεναχωρείς. Μας αδικείς.

48

α. Αντιστοίχισε με τη φράση που σημαίνει περίπου το ίδιο.

β. Διάλεξε το σωστό ρήμα και συμπλήρωσε τις προτάσεις.

εννοώ*	βρίσκω κάτι καινούριο
παρανοώ*	δεν ξέρω / δε δίνω σημασία
αγνοώ	θέλω να πω
υπονοώ*	καταλαβαίνω
επινοώ*	παρεξηγώ (καταλαβαίνω λάθος)
κατανοώ*	δε λέω ξεκάθαρα αυτό που σκέφτομαι

1. Τι ..... δηλαδή; Δεν καταλαβαίνω.
2. Δεν ήθελα να πω αυτό. .... τα λόγια μου.
3. Οι φίλοι μου δε με παρεξηγούν, γιατί ..... τη συμπεριφορά μου.
4. Ο Γιάννης έχει φοβερή φαντασία. .... συνέχεια νέες κατασκευές.
5. Η Μαρία δεν ξέρει τι έγινε. .... τα πραγματικά γεγονότα.
6. Δε μου αρέσει που συνεχώς κάτι ..... και δεν το λες ξεκάθαρα.

B2 - νοώ
πιο δύσκολο λεξιλόγιο

49

Προχωρώ... Τι άλλο κάνω στο χώρο*;

α. Αντιστοίχισε το ρήμα με τη σωστή σημασία.

β. Βάλε στη θέση της μπλε λέξης ένα ρήμα που ταιριάζει.

γ. Γράψε τις λεζάντες.

η παραχώρηση → παραχωρώ* = δίνω σε κάποιον κάτι που θέλουμε και οι δυο

✓ Αν είσαι τόσο εγωιστής και δεν παραχωρείς τίποτα, δεν μπορείς να έχεις φίλους.

υποχωρώ*

αναχωρώ*

παραχωρώ

προσχωρώ*

συγχωρώ

στεναχωρώ

δέχομαι τη “συγγνώμη” κάποιου

προκαλώ λύπη

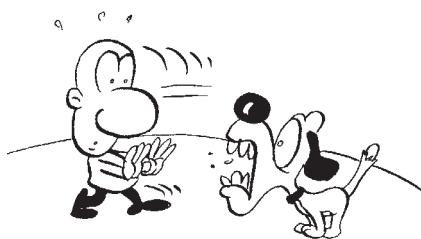
κάνω πίσω

φεύγω

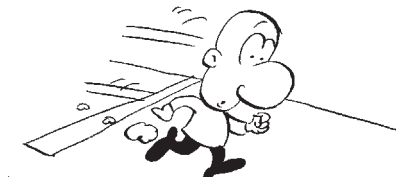
μπαίνω (σε μια ομάδα), γίνομαι μέλος

δίνω σε κάποιον κάτι που θέλουμε και οι δυο

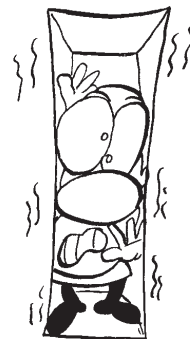
1. Η **αναχώρηση** του πλοίου είναι στις 7.30.
2. Κανείς δεν περιμένει **υποχώρηση** του διευθυντή: Είναι σκληρός και δεν ακούει κανέναν.
3. ✓ Αν είσαι τόσο εγωιστής και δεν κάνεις καμιά **παραχώρηση**, δεν μπορείς να έχεις φίλους.
4. Όλο **στεναχώριες** μου δίνεις, δε με λυπάσαι λίγο;
5. Καλή είναι η **συγχώρεση**, αλλά καμιά φορά χρειάζεται να είσαι πιο σκληρός.
6. Είμαι πολύ χαρούμενος για την **προσχώρησή** σου στην οργάνωσή μας «Μαθητές κατά του ρατσισμού».

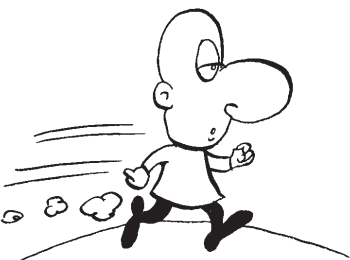
.....υποχωρώ.....

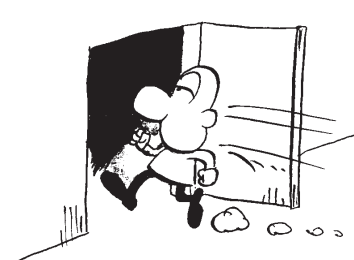
.....αναχωρώ.....

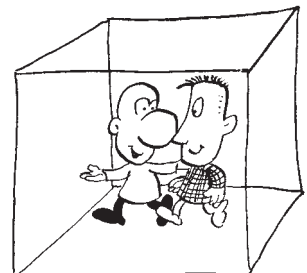
.....

.....

.....

.....

ρωτώ → η ερώτηση
μετακομίζω → η μετακόμιση

ρήματα σε -ίζω και -ώ
γράφω σωστά τα ουσιαστικά

Πρόσεξε τα δυο παραδείγματα και συμπλήρωσε τον κανόνα.

- > η αντιμετώπιση* των δυσκολιών ⇨ αντιμετωπίζω
Οι ξένοι αντιμετωπίζουν πολλές δυσκολίες στην καινούρια χώρα.
- > η συζήτηση των προβλημάτων ⇨ συζητώ
Στην οικογένειά μου συζητάμε μαζί όλα τα προβλήματα.
- ρήμα που λήγει σε **-ίζω** ⇨ ουσιαστικό σε **-ιση** Το -ιση γράφεται με (...).
  - ρήμα με τόνο στο **-ώ** ⇨ ουσιαστικό σε **-ωση** Το -ωση γράφεται με (n).

50

Πρόσεξε το ουσιαστικό σε -ιση ή -ωση και βρες το ρήμα που λείπει.

1. η συνέχιση του έργου
Ο ένας προπονητής ..... το έργο του άλλου.
2. η συγκίνηση* του παππού
Οι ταινίες πολέμου ..... τον παππού γιατί θυμάται τα παλιά.
3. η οδήγηση του αυτοκινήτου
Ο πατέρας μου ..... πολύ προσεκτικά το αυτοκίνητο.
4. η μετακόμιση* της οικογένειας
Η οικογένεια της φίλης μου ..... σε άλλη πόλη.
5. η απάντηση της δασκάλας
Η δασκάλα μας ..... μόνο όταν αυτή θέλει.
6. η εξήγηση των κανόνων
Στο φροντιστήριο ελληνικών ..... όλους τους κανόνες.
7. η ανακούφιση* του πόνου
Η ασπιρίνη ..... τον πόνο.
8. η τακτοποίηση των πραγμάτων
Ο μικρός μου αδελφός ποτέ δεν ..... τα πράγματά του.
9. η τήρηση* των υποσχέσεων
Γιατί ποτέ δεν ..... τις υποσχέσεις σου;
10. η εκτίμηση* των ζημιών
Ο γεωπόνος ..... ότι οι ζημιές από την κακοκαιρία είναι τεράστιες.

51

Γράψε το ρήμα και υπογράμμισε το ουσιαστικό με τη σωστή ορθογραφία.

- ✓...υπογραμμίζω... η υπογράμμιση - η υπογράμμιση
✓...προπονώ... η προπόνηση - η προπόνηση
1. .... η κίνηση - η κίνηση
  2. .... η γέμιση - η γέμιση
  3. .... η κράτιση - η κράτηση
  4. .... η κατοίκηση* - η κατοίκηση
  5. .... η μέτρηση - η μέτρηση
  6. .... η φώτιση - η φώτιση
  7. .... η εξήγηση - η εξήγηση
  8. .... η βάφτιση - η βάφτιση
  9. .... η ζήτιση - η ζήτηση
  10. .... η ερώτιση - η ερώτηση

Κάποια ρήματα παράγουν ένα ουσιαστικό σε **-ωση** και ένα σε **-ημα** (και τα δύο με (n)):
κινώ ⇨ το κίνημα* ⇨ η κίνηση*.

Βρες άλλα τρία παραδείγματα από την άσκηση 51.

1. ....
2. ....
3. ....

52

Βάλε ένα πιο σωστό ρήμα στη θέση του **φτιάχνω**.

Φ	βιβλία	Υ	.....
Τ	σπίτια	Χ	.....
Ι	το δωμάτιό τους	Τ	.....
Α	νόστιμα φαγητά	Μ	.....
Χ	κρασί	Π	.....
Ν	μηχανές	Κ	.....
Ο	χάρτες	Σ	.....
Υ	ταινίες	Υ	.....
Ο	χαλασμένες συσκευές	Ε	.....
Υ	εκδηλώσεις για τους νέους	Ο	.....
Ν	μια μουσική σχολή	Ι	.....
	φράσεις και προτάσεις	Σ	.....

53

Αντικατάστησε τις **πράσινες λέξεις** μ' ένα ρήμα.

✓ Μετά το τρέξιμο **θέλω να πιω**.

1. Μετά τη θάλασσα **θέλουμε να φάμε**.

2. Η οικοδομή **πηγαίνει μπροστά** με γρήγορο ρυθμό.

3. Είναι πολύ πεισματάρη, σπάνια **κάνει πίσω**.

4. Δεν έκλεισα μάτι χθες και τώρα **θέλω πολύ να κοιμηθώ**.

5. Τελευταία όλο **κάνει κιλά**.

6. Τι **σχέδια έχεις** για το καλοκαίρι;

7. Εμείς **έχουμε την ίδια γνώμη** με σας.

8. **Της αρέσουν περισσότερο** τα ξένα τραγούδια.

9. Δεν **έχει το θάρρος** να μου πει όλη την αλήθεια.

10. Κάθε βδομάδα **βάζουμε σε τάξη** το δωμάτιό μας.

11. Κάθε μέρα **παίρνουμε τηλέφωνο** στο εξωτερικό.

12. Αύριο **γυρίζει πίσω** από το ταξίδι στην Αμερική.

→ .....διψάω.....

→ .....

→ .....

→ .....

→ .....

→ .....

→ .....

→ .....

→ .....

→ .....

→ .....

→ .....

→ .....

54

Βρες τα δέκα κρυμμένα ρήματα.

Μ Α Ι Ν Χ Ι Π Α Ρ Α Κ Ο Λ Ο Υ Θ Ω Α
Β Π Ε Τ Α Κ Β Ε Ζ Π Α Ι Ρ Ν Ω Σ Ε Ψ
Γ Ε Θ Ι Ζ Η Λ Ε Υ Ε Ι Σ Α Ρ Ι Λ Β Λ
Β Ρ Ε Χ Ε Ι Σ Π Α Τ Υ Π **Σ Κ Α Ν Ε** Ω
Σ Ν Λ Μ Υ Π Ε Ρ Ν Α Ν Ε Ξ Ε Σ Ι Σ Α
Α Ω Ω Ζ Ω Ι Α Χ Ε Ι Α Φ Η Ν Ο Υ Ν Ρ

1. .... 6. ....

2. .... 7. ...σκάνε.....

3. .... 8. ....

4. .... 9. ....

5. .... 10. ....

55

Ψαρεύουμε!

Καμιά φορά ο Αλέξης, η Έλενα και οι φίλοι τους πηγαίνουν για ψάρεμα. Αλλά το ψάρεμα είναι δύσκολο πράγμα. Στην παραλία συναντούν ένα γεροψαρά που πιάνει πολλά ψάρια. Τα παιδιά τον ρωτούν πώς τα καταφέρνει. Ο ψαράς τους εξηγεί αλλά δεν προσέχει πολύ τις λέξεις.

Διάλεξε πιο σωστά ρήματα από το πλαίσιο και αντικατάστησε τις λέξεις με εισαγωγικά (« »);

τοποθετώ, παίρνω, βουτώ, ετοιμάζω, τραβώ, ζυμώνω, δελεάζω, ρίχνω, χρησιμοποιώ, τσιμπώ, σημαίνει, κόβω, κρατώ (2)

Πρώτα πρώτα ^{παίρνετε} «έχετε» ένα καλάμι. Μετά «φτιάχνετε» το δόλωμα. Εγώ «βάζω» ψωμί με τυρί και λίγο λάδι. Τα «κάνω μείγμα» με το χέρι. Πρέπει να γίνουν ένα πράγμα. «Βγάζω» ένα μικρό κομμάτι από το δόλωμα και το «βάζω» γερά γερά πάνω στο αγκίστρι. «Βάζω» την πετονιά στη θάλασσα. Το νήμα το «έχω» τεντωμένο και κάθε τόσο το ανεβοκατεβάζω λίγο. Έτσι «ξεγελάω» (δελεάζω) τα ψάρια. Όταν «πιάνει» ένα ψάρι, κουνάει τη μικρή σημαδούρα. Όταν η σημαδούρα «μπαίνει» στο νερό, «θα πει» ότι το ψάρι τσιμπά γερά το δόλωμα. Τότε εσύ «βγάζεις» γρήγορα το καλάμι. Με το ένα χέρι «έχεις» το καλάμι και με το άλλο πιάνεις το ψάρι.

56

Η Σόνια πλήπει όταν τα παιδιά πάνε στη θάλασσα για ψάρεμα. Προτείνει στα παιδιά ένα άλλο ψάρεμα. Τους λέει ότι έτσι σίγουρα κάτι ψαρεύουν.

Γράψε τις οδηγίες που δίνει η Σόνια στα παιδιά.

ξύλο / κομμάτι σπάγκο/ δένω
στην άκρη / μαγνήτης / κρεμώ
σε μια γυάλα / μεταλλικά αντικείμενα: συνδετήρες*, καρφίτσες ... / τοποθετώ
με το μαγνήτη / πιάνω (προσπαθώ)

Δένετε σ' ένα ξύλο ένα κομμάτι σπάγκο .....
.....
.....
.....

Ενεστώτας

μεσοπαθητική φωνή

ρήματα
σε

μαι

Η Όλγα ρωτάει την Έλενα για το πρόγραμμα της κατασκήνωσης.

Όλγα - Έχεις δικό σου δωμάτιο στην κατασκήνωση;

Έλενα - Πας καλά; Κοιμόμαστε δέκα κορίτσια μαζί.

Όλγα - Μπορείς και κοιμάσαι με δέκα άτομα* στο δωμάτιο;

Έλενα - Αμέ. Εγώ μάλιστα ονειρεύομαι πιο πολύ όταν είμαι στην κατασκήνωση και θυμάμαι όλα τα όνειρά μου.

Όλγα - Και σηκώνεστε από τις οκτώ το πρωί!

Έλενα - Ναι, αλλά έτσι έχουμε όλη την ημέρα μπροστά μας να κάνουμε πολλά πράγματα...

Όλγα - Σαν τι δηλαδή;

Έλενα - Σηκωνόμαστε στις επτά και μισή, πλενόμαστε, τακτοποιούμε το δωμάτιό μας και τρώμε πρωινό.

Όλγα - Και μετά;

Έλενα - Μαζευόμαστε όλοι μαζί και παίζουμε διάφορα ομαδικά παιχνίδια, βόλεϊ, κρυφτό, μπάλα...

Ύστερα ετοιμαζόμαστε για τη θάλασσα. Οι μεγαλύτεροι, οι ομαδάρχες*, νοιάζονται* για τους μικρότερους και όλοι βοηθάμε ο ένας τον άλλο. Κάνουμε μπάνιο μια ώρα. Γυρίζουμε στην κατασκήνωση κατά τη μιάμιση. Ξεπλενόμαστε, λουζόμαστε με ειδικό σαμπουνάν για να μην κολλάμε ψείρες*, ντυνόμαστε και καθόμαστε στην τραπεζαρία για φαγητό.

Όλγα - Είναι ωραίο το φαγητό;

Έλενα - Εεε, έτσι κι έτσι. Το ρυζόγαλο δεν τρώγεται και οι μπάμιες...μπλιαχ. Γι' αυτό κάθομαι δίπλα στη Μάρθα που τρώει τα πάντα.

Όλγα - Και μετά το φαγητό;

Έλενα - Ξεκουραζόμαστε για δύο ώρες ως τις πέντε. Εγώ ξαπλώνω αλλά δεν κοιμάμαι.

Όλγα - Και τι κάνεις τότε;

Έλενα - Κάθομαι στο κρεβάτι και σκέφτομαι διάφορα.

Όλγα - Φρίκη. Και μετά;

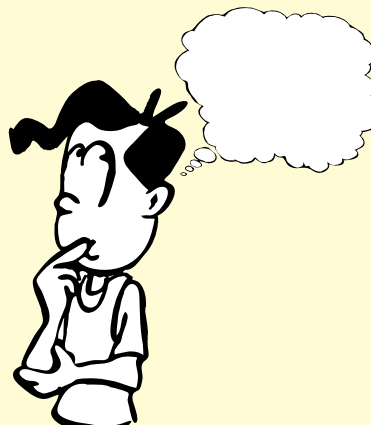
Έλενα - Το απόγευμα, η ομάδα που είναι υπεύθυνη* κάθε φορά ετοιμάζεται για τη βραδινή παράσταση.

Έχουμε θέατρο στην κατασκήνωση. Οι υπόλοιποι* παίζουν και κάνουν ό, τι τους αρέσει.

Τα βράδια, μετά την πρόβα, τα μικρά κοιμούνται και εμείς συγκεντρωνόμαστε* στα παγκάκια στο δασάκι. Εκεί αστειευόμαστε, ακούμε μουσική... Έχουμε και το Στάθη, ένα παιδί που παίζει κιθάρα. Περνάμε πολύ ωραία...

Όλγα - Βαριέμαι μόνο που τα σκέφτομαι όλα αυτά!

εγώ	σκέφτομαι
εσύ	σκέφτεσαι
αυτός, -ή, -ό	σκέφτεται
εμείς	σκεφτόμαστε
εσείς	σκέφτεστε
αυτοί, -ές, -ά	σκέφτονται

> Εγώ **ξαπλώνω** το μεσημέρι αλλά δεν **κοιμάμαι**.

- Υπάρχουν ρήματα που λήγουν (τελειώνουν) σε **-ω** και ρήματα που λήγουν σε **-μαι**.
- Τα ρήματα σε **-μαι** μοιάζουν στο **είμαι**.

1

Η Όλγα προτείνει άλλο πρόγραμμα για την κατασκήνωση:
Πες τι γίνεται στο πρόγραμμα της Όλγας.

-ομαι
αξιοποίηση κειμένου

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗΣ	
10.00	Εγερτήριο (πρωινό ξύπνημα)
11.00	Πρωινό
12.00	Ετοιμασία
13.00	Μπάνιο στη θάλασσα
17.00	Επιστροφή
18.00	Μπάνιο, λούσιμο
19.00	Βόλτα
20.00	Φαγητό
21.00	Σινεμά
23.00	Κουβέντα μέχρι αργά

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗΣ	
10.00	Τα παιδιά σηκώνονται στις δέκα
11.00	
12.00	
13.00	
17.00	
18.00	
19.00	
20.00	
21.00	
23.00	

2

Βρες στο διάλογο το ρήμα που ταιριάζει στην εικόνα.

..Σηκώνόμαστε.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7

Συμπληρώστε τα κενά διαλέγοντας το σωστό.

-ομαι σχηματισμός:
γενικό λεξιλόγιο

1. Για πού ....., Νίκο;
α. ετοιμάζεσαι β. ετοιμάζεται γ. ετοιμάζομαι δ. ετοιμάζονται
2. Η αδερφή μου ..... πολύ εύκολα.
α. απογοιτεύεστε β. απογοιτεύονται γ. απογοιτεύεται* δ. απογοιτεύεσαι
3. Ο γιατρός σε ρωτάει πώς ..... . Γιατί δεν απαντάς;
α. αισθάνεσαι β. αισθάνεται γ. αισθάνονται δ. αισθάνομαι
4. Αυτοί δεν ..... για τίποτα.
α. ενδιαφέρεται β. ενδιαφέρεσαι γ. ενδιαφέρεστε δ. ενδιαφέρονται
5. Εμείς σου ..... καλή επιτυχία.
α. ευχόμαστε β. εύχομαι γ. εύχεστε δ. εύχεται
6. Εσύ και ο Πέτρος ..... πάντα όλες τις ευκαιρίες.
α. εκμεταλλεύονται β. εκμεταλλεύεστε γ. εκμεταλλεύεται δ. εκμεταλλεύομαι*
7. Τι ..... να κάνετε τώρα, παιδιά;
α. σκέφτεστε β. σκέφτεσαι γ. σκεφτόμαστε δ. σκέφτεται
8. Ο Γιάννης ..... αυτή τη στιγμή, δεν μπορώ να τον ενοχλήσω.
α. ξεκουράζεσαι β. ξεκουράζεται γ. ξεκουράζονται δ. ξεκουράζομαι
9. Η φίλη σου κι εσύ ....., ενώ εμείς δουλεύουμε.
α. κάθεται β. κάθεσαι γ. κάθεστε δ. καθόμαστε
10. Οι γονείς μας ..... όλη την ημέρα και τους βλέπουμε μόνο το βράδυ.
α. εργαζόμαστε β. εργάζονται γ. εργάζεται δ. εργάζεστε

8

Συμπληρώστε τα κενά με το ρήμα στην παρένθεση.

- Τι κάνετε τώρα, παιδιά;
- ..... (κάθομαι). Γιατί, τι θέλεις μαμά;
- Ο πατέρας σας κι εγώ ..... (χρειάζομαι) βοήθεια. Ο κήπος, ξέρετε, δεν ..... (καθαρίζομαι) με δύο άτομα μόνο!
- Καλά, καλά, ... (έρχομαι). Δε μου λες, βρε Κάτια, γιατί πάντα ..... (γίνομαι) αυτό; Μόλις πω: «Ωραία! Τώρα ..... (κάθομαι)», αμέσως η μαμά ή ο μπαμπάς κάτι ..... (σκέφτομαι) για να μου χαλάσουν την ησυχία μου.

9

Διάλεξε το σωστό ρήμα και φτιάξε τις ομοιοκαταληξίες.

σχηματισμός:
-ομαι

Ο μικρός μου αδελφός
κοιμάται και ονειρεύ....
Ο μικρός μου αδελφός
ξύπνησε, τρώει και ρεύ....*
και βγάζει αμέσως διαταγή*
που λέει απαγορεύ....
είν' η δουλειά του βασιλιά
να τρώει και να ρεύ....
Ο μικρός καλός λαός*
κοιμάται και ονειρεύ....
μα ο μικρός μου αδελφός
που ξύπνιος τρώει και ρεύ....
τη διαταγή κατούρησε που λέει απαγορεύ....

Ο μικρός μου αδελφός

Γ. Μαρίνος

- > Το παιδί κοιμάται και ονειρεύεται.
- > Το παιδί πλένεται και ετοιμάζεται για το σχολείο.
- > Το παιδί πλένει τα πιάτα και ετοιμάζει το φαγητό.

- Κάποια ρήματα έχουν μια φωνή: λήγουν σε **-ω** (ξύπνω) ή σε **-μαι** (ονειρεύομαι).
- Άλλα ρήματα έχουν δύο φωνές: λήγουν σε **-ω** και σε **-μαι** (πλένω και πλένομαι).

10

Ρήμα σε -μαι ή ρήμα σε -ω;

διαφωνία
φωνής - διάθεσης

1. Τι ώρα έρχ..... η Σόνια; Εγώ γυρίζ..... από το φροντιστήριο στις 8.00.
2. Το βράδυ οι γονείς μου κάθ..... στο μπαλκόνι και συζητ.....
3. Βάζω ξύλα αλλά η φωτιά δεν ανάβ.....
4. Στα όνειρά μου φαντάζ..... τρελές ιστορίες.
5. Εμείς το μεσημέρι ξαπλών..... στον καναπέ και χαζεύ.....
6. Αυτή τη στιγμή δε λειपुरγ.....* το μυαλό μου και δε σκέφτ..... τίποτα.
7. Ο καθηγητής δε δέχ..... καμιά δικαιολογία*, όταν αργ..... τα παιδιά.
8. Αλέξη κοιμ..... τόση ώρα, γιατί δεν ξυπν..... επιτέλους;
9. Ο πατέρας μου εργάζ..... σ' ένα συνεργείο. Δουλεύ..... πάρα πολύ.
10. Γιατί τρομάζ..... όταν βλέπεις νυχτερίδες; Εγώ δεν τις φοβ.....
11. Εμείς σου ευχ.....* τα καλύτερα. Ελπίζ..... ότι θα σου αρέσει στην κατασκήνωση.
12. Η ομάδα αγωνίζ.....* για το κύπελλο αλλά δεν παλεύ..... όλοι οι παίκτες.
13. Σήμερα η τάξη αποφασίζ..... πού θα πάμε εκδρομή.
14. Όλγα, μου υπόσχ..... ότι δε θα πεις το μυστικό σε κανέναν;

11

Πρόσεξε τα παραδείγματα και βρες παρόμοιες προτάσεις για τα ρήματα.

εργαστικά
ρήματα

1. ανοίγω

- α. ....
β. ....

2. κλείνω

- α. ....
β. ....

3. ανάβω

- α. ....
β. ....

- > α. Η Έλενα **καθαρίζει** το τραπέζι.
β. Το τραπέζι είναι πολύ βρόμικο και δύσκολα **καθαρίζει**.
> α. Ο Αλέκος **σβήνει** τη φωτιά.
α. Η φωτιά δε **σβήνει** εύκολα.

Πες αυτές τις προτάσεις στη γλώσσα σου: χρησιμοποιείς τα ίδια ρήματα στα α. και β.;

12

Τι κάνουμε με...

ενεργητική και
μέση διάθεση (αυτοπάθεια)

✓ ... τα ρούχα

.....ντύνουμε και ντυνόμαστε.....

1. ... μια χτένα

.....

2. ... στολίδια

.....

3. ... μια βούρτσα

.....

4. ... μια πετσέτα

.....

5. ... το σαμπουάν

.....

Τα ρήματα **σπκώνομαι**, **πλένομαι**, **ετοιμάζομαι** δηλώνουν ότι κάποιος κάνει κάτι στον εαυτό του (**πλένομαι** = **πλένω τον εαυτό μου**).

Όταν λήγουν σε **-ω** αυτά τα ρήματα δηλώνουν ότι κάποιος κάνει κάτι σε κάποιον ή κάτι άλλο (**πλένω το σκύλο μου** ή **τα πιάτα**).

13

**Τι ταιριάζει με το ρήμα;
Διάγραψε το λάθος.**

ενεργητική και
μέση διάθεση (αυτοπάθεια)

- ✓Λούζει ~~μόνη της~~ / το μωρό.
1. Σηκώνεται τα βαράκια / νωρίς το πρωί.
2. Πλένομαι με σαπούνι / τα χέρια μου.
3. Ετοιμάζω το φαγητό / για το σχολείο.
4. Γράφονται στο φροντιστήριο / μια έκθεση.
5. Κρύβει κάτω από το κρεβάτι / τα λεφτά του.
6. Βρέχομαι τα μαλλιά μου / με κρύο νερό.
7. Χάνουμε στην κατασκήνωση / συνέχεια τα πράγματά μας.
8. Ζεσταίνονται κάτω από τις κουβέρτες / το φαΐ τους.
9. Γδύνει και φορά την πιτζάμα του / το μωρό.
10. Γυμνάζονται κάθε μέρα / πρώτα τα χέρια και μετά τα πόδια τους.

14

**α. Υπογράμμισε το σωστό τύπο.
β. Γράψε τι κάνουν τα παιδιά στις εικόνες.**

- ✓Η αδελφή μου ετοιμάζει / ετοιμάζεται για τις εξετάσεις.
1. Η Μαρία πλένει / πλένεται τα δόντια της.
2. Ο Φώτης σκουπίζει / σκουπίζεται τα πιάτα.
3. Κουράζετε / Κουράξετε τους γονείς σας.
4. Σηκώνω / Σηκώνομαι στις 8.00.
5. Η Δάφνη χτενίζει / χτενίζεται την κούκλα της.
6. Τα παιδιά γυμνάζουν / γυμνάζονται κάθε Σάββατο.
7. Έρχομαι από τη θάλασσα και λούζω / λούζομαι.
8. Ντύνουμε / Ντυνόμαστε για το σχολείο.
9. Με αυτή τη σόμπα το δωμάτιο ζεσταίνεται / ζεσταίνει υπερβολικά.
10. Αυτή η μπλούζα λερώνει / λερώνεται πολύ εύκολα.

Στην κατασκήνωση δεν είναι πολύ ωραίο το φαγητό:

> Το γάλα δεν πίνεται και το ρυζόγαλο δεν τρώγεται.

Τι θα πει το ρυζόγαλο δεν τρώγεται; Βάλε ✓.

- Απαγορεύεται να το τρώνε τα παιδιά.
- Δεν το τρώνε τα παιδιά, γιατί δεν πεινούν.
- Είναι απαίσιο και δεν μπορεί να το τρώει κανείς.

Ρήματα όπως:

τρώγεται, πίνεται, βλέπεται, ακούγεται, υποφέρεται,
αντέχεται, μιλιέται, μεταφέρεται...

χρησιμοποιούνται πολλές φορές με το δεν. Τότε η σημασία είναι δεν μπορεί να γίνει
(αυτό που δηλώνει το ρήμα):

> Η Ελένη δε **μιλιέται** τελευταία. =

Δεν μπορεί κανείς να μιλάει στην Ελένη τελευταία (ίσως γιατί έχει πολλά νεύρα).

> Το μωρό δεν **υποφέρεται**. =

Δεν μπορεί κανείς να υποφέρει το μωρό (ίσως γιατί κλαίει και γκρινιάζει συνεχώς).

> Σταμάτα να γκρινιάζεις. Δεν **υποφέρεσαι**.

> Τα μακαρόνια έχουν πολύ αλάτι. Δεν **τρώγονται**.

15

α. Πες με ένα ρήμα σε -μαι ότι κάτι είναι απαίσιο ή δε γίνεται.

β. Γράψε τις λεζάντες.

δεν τρώγεται =
δεν μπορεί κανείς να το φάει

✓ Το τελευταίο τραγούδι της Μαντόνα είναι απαίσιο. Δεν ακούγεται.

1. Η τελευταία ταινία του Τομ Κρουζ είναι ηλίθια. Δε .....

2. Οι φακές που φτιάχνουν στην κατασκήνωση είναι απαίσιες. Δεν .....

3. Το γάλα που δίνουν στην κατασκήνωση είναι απαίσιο. Δεν .....

4. Ο ήλιος το μεσημέρι είναι υπερβολικά καυτός. Δεν .....

5. Τα μαλλιά σου είναι γεμάτα κόμπους. Δε ..... με τίποτα.

6. Τα έπιπλα είναι πολύ βαριά. Δε ..... εύκολα.

7. Αυτό το βιβλίο είναι πολύ βαρετό. Δε .....

8. Οι κανόνες του παιχνιδιού είναι πολύ δύσκολοι. Το παιχνίδι δεν ..... με τίποτα.

9. Τι είναι αυτό που λες; Δε ..... τέτοια πράγματα.

Πότε γράφω -ε και πότε -αι;

- > Αυτός ετοιμάζεται γρήγορα.
- > Εσείς ετοιμάζετε το φαγητό.
- > Εσείς ετοιμάζεστε για το σχολείο.

εγώ, εσύ
αυτός, -ή, -ό
αυτοί, -ές, -ά

αι

εμείς
εσείς

ε

16

Γράψε την αντωνυμία.

αι / ε: σχέση
με την αντωνυμία

...Εγώ πλένομαι	.....	πλένουμε
.....πλένεσαι	.....	πλένετε
.....πλένεται	.....	πλενόμαστε
.....πλένονται	.....	πλένεστε

- Όταν πριν από το ρήμα μπορούμε να βάλουμε **εγώ, εσύ, αυτός, -ή, -ό, αυτοί, -ές, -ά** γράφουμε **αι**.
- Όταν πριν από το ρήμα μπορούμε να βάλουμε **εμείς, εσείς** γράφουμε **ε**.

17

Γράψε -ε ή -αι.

1. αυτός χαίρει.....	4. εγώ ντρέπομ.....	7. εμείς διαβάζουμ.....	10. εσύ έρχεσ.....
2. εσείς ξέρετ.....	5. αυτός κάθετ.....	8. αυτό σέκετ.....	11. εγώ ζεσταίνομ.....
3. εσύ βιάζεσ.....	6. εμείς βήχουμ.....	9. εσείς φτάνετ.....	12. αυτοί νοιάζοντ.....

18

Βάλε τις προτάσεις στον πληθυντικό.

1. Ετοιμάζομαι και φεύγω γρήγορα.	..Ετοιμαζόμαστε..και..φεύγουμε..γρήγορα..
2. Το παιδί χρειάζεται βοήθεια.	.....
3. Εσύ πώς λέγεσαι;	.....
4. Το παιχνίδι συνεχίζεται.	.....
5. Δανείζεται* χρήματα και δεν τα επιστρέφει.	.....
6. Γιατί κουράζεσαι τόσο πολύ;	.....
7. Πού εργάζεσαι;	.....
8. Βιάζομαι, γι' αυτό και δε λούζομαι σήμερα.	.....

19

Συμπλήρωσε -ε ή -αι.

αι / ε: ορθογραφία
σε κείμενο

1. Λέγομ..... Ιβάν, είμ..... 13 χρονών και κατάγομ.....* από την Ουκρανία. Ο πατέρας μου εργάζετ..... στα καράβια. Η μητέρα μου ασχολείτ..... με τη ραπτική. Μένουμ..... στην Αθήνα εδώ και πέντε χρόνια. Με τον αδελφό μου πηγαίνουμ... στο ίδιο σχολείο. Όταν μεγαλώσω ονειρεύομ... να ταξιδέψω σ' όλα τα μέρη του κόσμου.

2. Στην κατασκήνωση κάνουμ... και εκδρομές. Σηκωνόμαστ... νωρίς νωρίς, ετοιμάζουμ... το σακιδιό μας και μπαίνουμ... στο πούλμαν. Στο δρόμο γίνετ... χαμός. Εγώ κάθομ... δίπλα στη Σόνια και όλη την ώρα κάνουμ... πλάκα.

- Στα βιβλία του σχολείου και στις εγκυκλοπαίδειες βλέπεις πολλά ρήματα σε **-μαι**.

- > Άστρα **ονομάζονται** τα μεγάλα ουράνια σώματα που εκπέμπουν* φως και θερμότητα* στο διάστημα.
- > Στο Αιγαίο πέλαγος **βρίσκονται** πολλά μικρά και μεγάλα νησιά.
- > Η κατεύθυνση* του αέρα **διακρίνεται*** εύκολα με απλά όργανα όπως οι ανεμοδείκτες.

- Σε αυτά τα παραδείγματα χρειαζόμαστε πιο πολλές λέξεις αν βάλουμε ρήματα σε -ω:

- > Οι επιστήμονες ονομάζουν 'άστρα' τα μεγάλα ουράνια σώματα που εκπέμπουν φως και θερμότητα στο διάστημα.
- > Στο Αιγαίο πέλαγος βρίσκει κανείς πολλά μικρά και μεγάλα νησιά.
- > Οι άνθρωποι μπορούν να διακρίνουν την κατεύθυνση του αέρα με απλά όργανα όπως τους ανεμοδείκτες.

Με τα ρήματα σε **-μαι** γλιτώνουμε λοιπόν τις πολλές λέξεις και τις άχρηστες λεπτομέρειες.

20

α. Γράψε στον κύκλο τον αριθμό της πρότασης που ταιριάζει.

β. Βάλε στη θέση των πράσινων λέξεων ρήματα από το πλαίσιο.

1. Γύρω από τον Ήλιο γυρίζουν εννιά πλανήτες.
2. Οι οργανισμοί παίρνουν ερεθίσματα* από το περιβάλλον* και απαντούν σε αυτά.
3. Τα καγκουρό μεγαλώνουν τα μωρά τους μέσα σ' ένα είδος τσέπης που το λένε "μάρσιπο".
4. Υπολογίζουμε* τη δύναμη του ανέμου με την κλίμακα Μποφόρ.
5. Τα πρώτα δόντια βγαίνουν γύρω στον έκτο μήνα.
6. Κατά τη διαδικασία* της φωτοσύνθεσης* τα φυτά παράγουν γλυκόζη*.

υπολογίζεται, παράγεται, δέχονται, περιφέρονται, εμφανίζονται, λέγεται, ανταποκρίνονται

Όλγα - Κουνούπια έχετε στην κατασκήνωση;

Έλενα - Μόνο κουνούπια; Και νυχτερίδες έχουμε.

Όλγα - Καλά, δε φοβάσαι;

Έλενα - Καθόλου. Εγώ ενδιαφέρομαι πολύ για τα ζώα και ξέρω ένα σωρό πράγματα για τις νυχτερίδες ...

Όλγα - Α μπα; Για λέγε λοιπόν!

Έλενα - Οι νυχτερίδες είναι τρομερά ζώα. Όπως εμείς οι άνθρωποι, όπως η γάτα και ο σκύλος, γεννούν μικρά, έχουν γάλα και θηλάζουν* τα μωρά τους... Αλλά ζουν στον αέρα σαν τα πουλιά και πετούν πολύ καλά. Εσύ δεν ονειρεύεσαι καμιά φορά ότι πετάς; Φαντάζεσαι να σου φυτρώσει* μια μεγάλη μεμβράνη* από δέρμα γύρω στα δάκτυλα και να είναι το φτερό σου; Φαντάζεσαι να μπορείς να ξεχωρίζεις μια αράχνη μέσα στο σκοτάδι ... όχι γιατί τη βλέπεις αλλά γιατί ακούς πού είναι;

Όλγα - Πώς γίνεται δηλαδή;

Τα 'φτερά' τους είναι η συνέχεια του δέρματός τους. Αποτελούνται* από ένα διπλό στρώμα δέρματος, μέσα έχουν νεύρα, μύες* και αγγεία* με αίμα. Λέγονται «πτητικές μεμβράνες»* και απλώνονται στις δυο μεριές του σώματός τους από τα χέρια μέχρι τα πόδια.

Οι μεμβράνες ανοίγουν και κλείνουν με τα τέσσερα δάκτυλα των χεριών, που μοιάζουν λίγο στα σύρματα της ομπρέλας*, και με την κίνηση των ποδιών. Οι νυχτερίδες μπορούν μάλιστα να λυγίσουν το γόνατό τους προς τα πίσω. Για δοκίμασε εσύ αν μπορείς!

Οι πιο πολλές νυχτερίδες δυσκολεύονται να μετακινούνται* στο έδαφος. Όταν δεν πετούν, κρεμιούνται με το κεφάλι προς τα κάτω. Έτσι ξεκουράζονται και κοιμούνται. Κρατιούνται στο κλαρί, στο βράχο της σπηλιάς ή καμιά φορά σ' ένα μεγάλο φύλλο από τα πέληματα* των ποδιών. Ορισμένες νυχτερίδες σκεπάζονται με τα φτερά τους.

21

ο- / ου- / ιε- / α-μαι
εντοπισμός

α. Πώς το λέει στο κείμενο;

β. Στα ρήματα που γράφεις πρόσεξε την κατάληξη.

Πόσες διαφορετικές καταλήξεις βλέπεις;

- ✓ Τα φτερά της νυχτερίδας **είναι φτιαγμένα** από ένα διπλό στρώμα δέρματος. → ... αποτελούνται..
- 1. Τα φτερά της νυχτερίδας **τα λένε** πτητικές μεμβράνες. → .....
- 2. Τα φτερά της νυχτερίδας **ανοίγουν** στις δυο μεριές του σώματός της. → .....
- 3. Όταν δεν πετούν, οι νυχτερίδες **μένουν κρεμασμένες** με το κεφάλι προς τα κάτω. → .....
- 4. Για να μην πέφτουν, **χρησιμοποιούν τα πέλματα των ποδιών τους**. → .....
- 5. Ορισμένες νυχτερίδες **χρησιμοποιούν τα φτερά τους για ... κουβέρτα**. → .....
- 6. Οι πιο πολλές νυχτερίδες **έχουν δυσκολία να περπατούν** στο έδαφος. → .....

Αυτή η νυχτερίδα τρέφεται με έντομα*.

Αυτή η νυχτερίδα κοιμάται τυλιγμένη με τη μεμβράνη της.

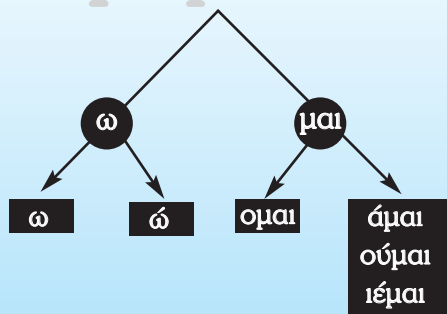

Η νυχτερίδα μετακινείται δύσκολα στο έδαφος.

Η νυχτερίδα κρεμίζεται με το κεφάλι προς τα κάτω.

ρήματα

Όπως στα ρήματα σε -ω, έτσι και στα ρήματα σε -μαι υπάρχουν δυο μεγάλες ομάδες:

- τα ρήματα που τονίζονται στο θέμα

σκεπάζομαι

- τα ρήματα που τονίζονται στην κατάληξη.

κοιμάμαι

- μόνο 4 ρήματα: κοιμάμαι, φοβάμαι, θυμάμαι, λυπάμαι
- κινούμαι, ασχολούμαι, συνεννοούμαι, αποτελούμαι ...
- βαριέμαι, κρατιέμαι, στεναχωριέμαι, κρεμιέμαι ...

	-άμαι	-ιέμαι	-ούμαι
εγώ	κοιμ άμαι	βαρι έμαι	ασχολ ούμαι
εσύ	κοιμ άσαι	βαρι έσαι	ασχολ είσαι
αυτός	κοιμ άται	βαρι έται	ασχολ είται
εμείς	κοιμ όμαστε	βαρι όμαστε	ασχολ ούμαστε
εσείς	κοιμ άστε / κοιμ όσαστε	βαρι έστε / βαρι όσαστε	ασχολ είστε
αυτοί	κοιμ όνται / κοιμ ούνται	βαρι ούνται	ασχολ ούνται

22

Γράψε την αντωνυμία.

οι τρεις ομάδες:
εξοικείωση με τις καταλήξεις

1. .... κοιμόμαστε	6. .... φοβάστε
2. .... συνεννοείται	7. .... θυμάται
3. .... θεωρούνται	8. .... στεναχωριέσαι
4. .... κρεμιέται	9. .... ταλαιπωρείστε
5. .... λυπάμαι	10. .... παραιτούνται

23

Διάλεξε το σωστό.

-ιέμαι

- Εμείς ..... τι θα γίνει.
α. αναρωτιέστε β. αναρωτιέσαι γ. αναρωτιόμαστε δ. αναρωτιέται
- Κοίτα, τα παιδιά ..... από το χέρι!
α. κρατιέσαι β. κρατιέται γ. κρατιόμαστε δ. κρατιούνται
- Εγώ και η Ελένη δε ..... πια.
α. συναντιέμαι β. συναντιέται γ. συναντιόμαστε δ. συναντιέστε
- Γιατί δεν πάμε μια βόλτα στην πλατεία;
- Γιατί αυτή .....
α. βαριέμαι β. βαριόμαστε γ. βαριούνται δ. βαριέται
- Εσείς ..... ποτέ την ώρα του μαθήματος;
α. ξεχνιέσαι β. ξεχνιέστε γ. ξεχνιούνται δ. ξεχνιόμαστε
- Όταν ..... τα μωρά, κλαίνε.
α. γεννιέστε β. γεννιόμαστε γ. γεννιούνται δ. γεννιέται
- Ο φίλος μου ..... γιατί δεν έγραψε καλά στο τεστ.
α. στενοχωριέμαι β. στενοχωριέσαι γ. στενοχωριέται δ. στενοχωριόμαστε

Πώς λέμε με ένα ρήμα σε
-ιέμαι ότι:

- η καινούρια μόδα είναι απαίσια;
.....
- ο πατέρας σου όταν είναι εκνευρισμένος δε δέχεται κουβέντα;
.....
- η φίλη σου θέλει πάρα πολύ να φύγει;
.....

παιχνισιά λεζ

‘παιχνισιά λεζ ‘παιχνισιά λεζ

24

Συμπλήρωσε με τα ρήματα στο πλαίσιο.

-άμαι, -ούμαι

Όλοι εμείς οι άνθρωποι κάτι ..... Τα μικρά παιδιά..... τα ζώα, το σκοτάδι. Η Μάρθα είναι δώδεκα χρονών και λέει ότι δε ..... τίποτα από αυτά. Αυτή ..... γιατί τα πράγματα αλλάζουν μέσα της. Εσείς ποια πράγματα .....;

φοβάμαι, ασχολούμαι

Η Έλενα έχει ένα κόμπι. .... με τα ζώα. Εγώ στις ελεύθερες ώρες μου ..... με τη ζωγραφική και το βόλεϊ. Οι φίλοι μου, ο Στάθης και ο Αλέξης, ... με τη μουσική. Ο Αλέξης ακούει συνέχεια μουσική. «Μόνο με τη μουσική ....., τίποτα άλλο δεν σ’ ενδιαφέρει;» τον ρωτάω καμιά φορά. Εσείς με τι .....

25

Διάλεξε το σωστό.

-ούμαι

- Η γη ..... από τους γεωργούς.
α. καλλιεργούνται* β. καλλιεργείται γ. καλλιεργείσαι δ. καλλιεργείστε
- Γιατί ..... αυτοί οι άνθρωποι;
α. κατηγορούμαι β. κατηγορείσαι γ. κατηγορούνται δ. κατηγορείται
- Ο Ελύτης ..... ένας από τους μεγαλύτερους Έλληνες ποιητές.
α. θεωρείσαι β. θεωρείται γ. θεωρούνται δ. θεωρείτε
- Εδώ ..... όλα τα άχρηστα πράγματα.
α. τοποθετείται* β. τοποθετείσαι γ. τοποθετούμαστε δ. τοποθετούνται
- Η σελήνη ..... γύρω από τη γη.
α. κινείται β. κινείστε γ. κινούνται δ. κινούμαστε
- Ούτε εσύ ..... από τις αυριανές δουλειές.
α. εξαιρούνται* β. εξαιρείσαι γ. εξαιρείται δ. εξαιρείτε
- Με τι ..... , κύριε Μάνου;
α. ασχολείσαι β. ασχολείστε γ. ασχολείται δ. ασχολούμαι
- Εμείς ..... καλύτερα αυτή την ιστορία!
α. διηγείται* β. διηγούμαστε γ. διηγείστε δ. διηγείσαι

26

Βάλε στον πληθυντικό.

-ούμαι, -ιέμαι

- ✓ Θεωρείται ο πιο καλός παίκτης της ομάδας.
→ Θεωρούνται οι πιο καλοί παίκτες της ομάδας.
- Στον ελεύθερο χρόνο μου ασχολούμαι με τα ζώα.
  - Γιατί συγκινείται* τόσο πολύ με αυτό το έργο;
  - Τώρα συνεννοείται πολύ καλά στα ελληνικά.
  - Το μωρό κουνιέται και δεν μπορώ να το αλλάξω.
  - Παρηγοριέσαι εύκολα.
  - Αυτή μετακινείται* στην πόλη μόνο με ταξί.
  - Αυτός παραπονιέται συχνά αλλά παρηγορείται εύκολα.
  - Στερείται πολλά πράγματα για να ζουν καλά τα παιδιά του.

27

Βρες το πρώτο πρόσωπο.

-άμαι, -ούμαι, -ιέμαι

✓ ταλαιπωρείστε → ταλαιπωρούμαι

1. λυπάται → .....

2. θεωρείται → .....

3. κρατείστε → .....

4. συνεννοείται → .....

5. αναρωπιούνται → .....

6. παραιτούνται → .....

7. μετακινείται → .....

8. συνεννοείστε → .....

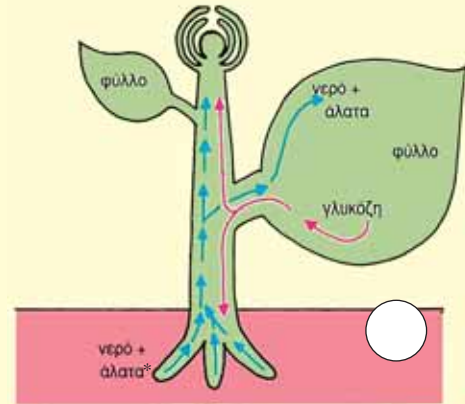
28

Όπως ξέρεις, τα βιβλία του σχολείου και οι εγκυκλοπαίδειες αγαπούν πολύ τα ρήματα σε -μαι.

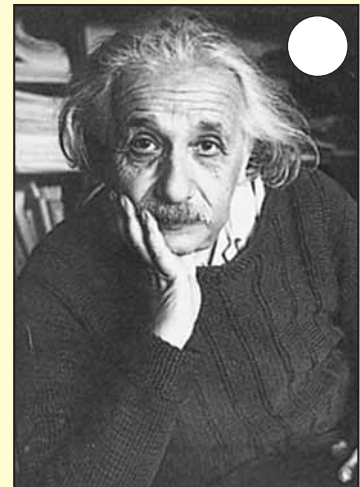
Πρόσεξε τα ουσιαστικά στο πλαίσιο και βρες το ρήμα σε -μαι που λείπει στις προτάσεις.

η παρατήρηση, η θεώρηση*, η μετακίνηση,
~~η δημιουργία~~, η μίμηση, η οργάνωση,
η πρόκληση*, η γέννηση, η απαίτηση, η εξάρτη-
ση, η οδήγηση, η διατήρηση*, η αλληλοβοήθεια

- ✓ Στα φυτά ...δημιουργείται... μια συνεχής κυκλοφορία
νερού από τις ρίζες προς το βλαστό και τα φύλλα.

1. Για να επιβιώσουν τα ζώα ..... Πολλά ζώα .....σε ομάδες μικρές ή μεγάλες.
2. Οι σαρδέλες*, οι τόνοι* και άλλα ψάρια ..... πάντα σε μεγάλα κοπάδια.
3. Καμιά φορά οι αγέλες* ελεφάντων ..... από μια γιαγιά ελεφαντίνα.
4. Τα μικρά ζώα ..... τους γονείς τους χωρίς να το καταλάβουν. Έτσι μαθαίνουν.
5. Πολλά μικρά ζώα ..... με κλειστά μάτια και χωρίς τρίχωμα και ..... πλήρως από τη φροντίδα της μητέρας.
6. Για τη φωτοσύνθεση ..... ήλιος και οξυγόνο.
7. Το λάδι ..... καλύτερα σε θερμοκρασίες δωματίου.
8. Η τερηδόνα* των δοντιών ..... από τα βακτηρίδια* που ζουν στο στόμα.
9. Ο Einstein ..... ένας από τους μεγαλύτερους επιστήμονες του 20ού αιώνα.
10. Με την άνοδο* της θερμοκρασίας στον πλανήτη ..... τα τελευταία χρόνια μια σημαντική υποχώρηση των παγετώνων.

Το σώμα μας αποτελείται από πολλά εκατομμύρια κύτταρα.

τα ρήματα σε -άμαι, -ιέμαι, -ούμαι στα βιβλία

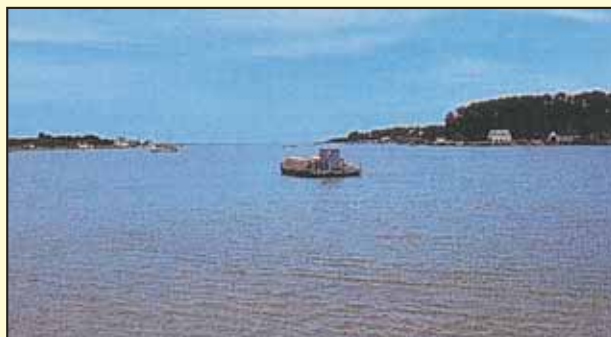
29

Έχεις δει ποτέ παλίρροια; Όταν η θάλασσα ανεβαίνει και πλημμυρίζει* την ακτή* και μετά από κάποιες ώρες κατεβαίνει πάλι; Μπορεί και όχι, γιατί στις μικρές κλειστές θάλασσες, όπως η Μεσόγειος, δε φαίνεται πολύ...

Διάβασε τις πληροφορίες για τις παλίρροιας και βρες πώς θα ήταν γραμμένες σ' ένα βιβλίο. (Πρέπει να αλλάξεις τις πράσινες λέξεις. Σε βοηθούν τα ουσιαστικά στο πλαίσιο.)

Η άμπωτη

Η πλημμυρίδα*

✓ **Απία** για τις παλίρροιας είναι η **έλξη*** που **ασκεί** η **Σελήνη** πάνω στην τεράστια **μάζα*** των ωκεανών.

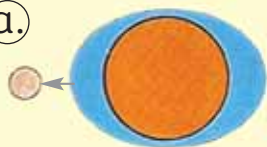
Οι παλίρροιας οφείλονται στην **έλξη** που .....

- Δύσκολα **μπορεί κανείς να παρατηρήσει** το φαινόμενο της παλίρροιας σε μικρές κλειστές θάλασσες όπως οι ελληνικές.

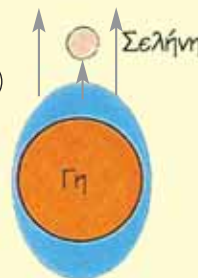
- Στον Καναδά **υπάρχουν** οι μεγαλύτερες σε ύψος παλίρροιας: φτάνουν τα 17,5 μέτρα.

α. Η Σελήνη **έλκει** το νερό που **είναι** απέναντί της. **Έχουμε** πλημμυρίδα* και από τις δυο πλευρές της Γης.

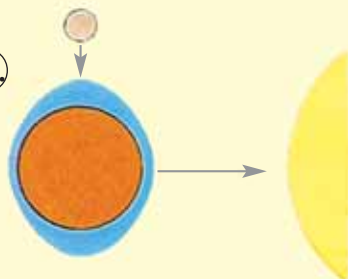
α.

β.

γ.

η οφειλή, η σημείωση, η παρατήρηση, η αύξηση, ο εκμηδενισμός

β. Όταν η Σελήνη, ο Ήλιος και η Γη **είναι** στην ίδια ευθεία*, η **έλξη** της Σελήνης **μεγαλώνει με την έλξη** του Ήλιου. Τότε **έχουμε** πολύ μεγάλες παλίρροιας.

γ. Όταν η Σελήνη, ο Ήλιος και η Γη **είναι** σε τετραγωνισμό*, η **έλξη** της Σελήνης **γίνεται σχεδόν μηδέν λόγω της έλξης του Ήλιου**. Τότε η παλίρροια είναι πολύ μικρή.

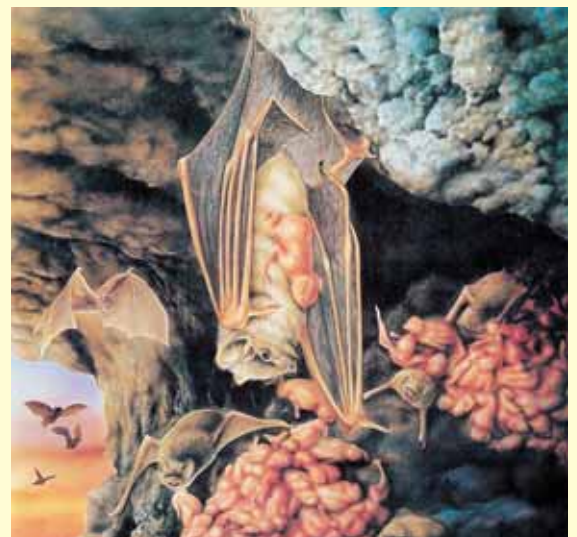

Μητέρες και μικρά

«Οι περισσότερες νυχτερίδες αναπαράγονται* μια φορά το χρόνο. Γεννιούνται ένα ή δυο μικρά κάθε φορά, τελείως διαμορφωμένα*, χωρίς τρίχωμα και με κλειστά μάτια.

Οι θηλυκές νυχτερίδες σχηματίζουν ομάδες, ψάχνουν μαζί μια ζεστή και υγρή σπηλιά και τη χρησιμοποιούν για νηπιακή φωλιά*. Στις νηπιακές φωλιές φιλοξενούνται* μέχρι και 3.000 μικρά ανά μ² που τα φροντίζουν οι μητέρες τους. Όταν οι μητέρες βγαίνουν για να βρουν τροφή, τα μικρά περιμένουν στη σπηλιά ή μεταφέρονται από τις μητέρες γαντζωμένα* στο στήθος τους, για να μην πέσουν όταν αυτές πετούν».

30

Βάλε ☹ στις προτάσεις που μιλάνε για τις μητέρες και τι κάνουν για τα μικρά τους και ☺ στις προτάσεις που μιλάνε για τα μωρά και τη φροντίδα που έχουν από τις μητέρες τους.

- ✓ ☹ Το μικρό αναγνωρίζεται από τη μητέρα του από τις φωνές που βγάζει.
- ✓ ☹ Οι νυχτερίδες γεννούν τα μικρά χωρίς τρίχωμα και με κλειστά μάτια.
- 1. Οι μητέρες κουβαλούν τα μικρά τους μαζί όταν κυνηγούν.
- 2. Οι μητέρες φροντίζουν τα μικρά.
- 3. Η μητέρα αναγνωρίζει το μικρό της από τις κραυγές του.
- 4. Τα μικρά γεννιούνται χωρίς τρίχωμα και με κλειστά μάτια.
- 5. Το μικρό μεταφέρεται από τη μητέρα του γαντζωμένο στο στήθος της.

Πολλά ρήματα έχουν δύο φωνές: μια φωνή σε **-μαι** και μια φωνή σε **-ω**.

- Έτσι μπορούμε να δούμε **την ίδια πράξη από δυο μεριές**:

α. από τη μεριά αυτού που κάνει κάτι (που **ενεργεί**):

- > Οι μητέρες **αναγνωρίζουν** τα μικρά. (Μας ενδιαφέρει αυτό που κάνουν οι μητέρες.)

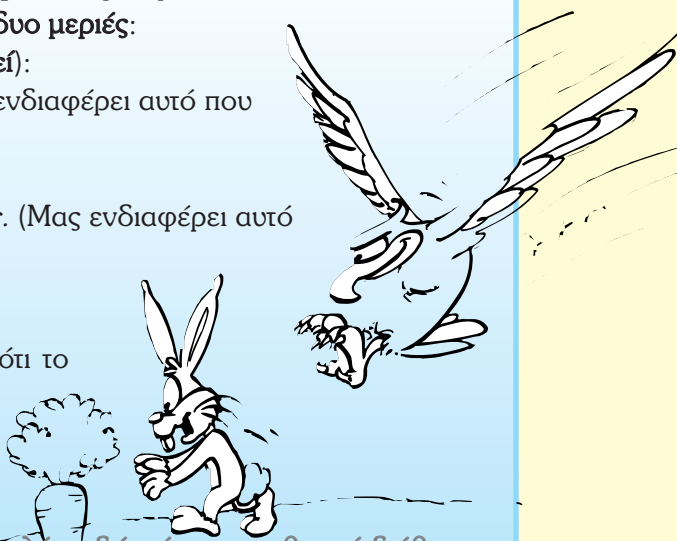
β. από τη μεριά αυτού που **δέχεται την ενέργεια**:

- > **Τα μικρά αναγνωρίζονται** από τις μητέρες. (Μας ενδιαφέρει αυτό που γίνεται με τα μωρά.)

- Όταν βλέπουμε τις πράξεις **από τη μεριά αυτού που ενεργεί**, δηλαδή του δράστη, λέμε ότι το ρήμα έχει ενεργητική διάθεση*.

- Όταν βλέπουμε τις πράξεις **από τη μεριά αυτού που δέχεται την ενέργεια**, δηλαδή του δέκτη, λέμε ότι το ρήμα έχει παθητική διάθεση.

Ποιος μιλάει εδώ μόνο με παθητική διάθεση και ποιος μιλάει μόνο με ενεργητική διάθεση; Εσύ τι λες;

31

Από τη μεριά της μητέρας και από τη μεριά της μικρής νυκτερίδας...
Συμπλήρωσε τον πίνακα με τις προτάσεις της άσκησης.

διαφορετικές προοπτικές
του δράστη και του δέκτη

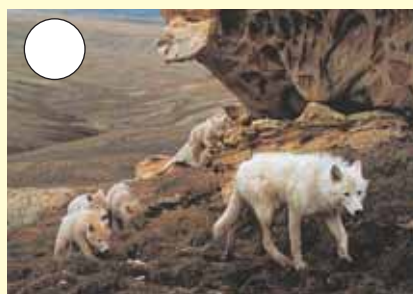
πράξη	Από τη μεριά της μητέρας	Από τη μεριά του μικρού
η γέννηση	Οι νυκτερίδες γεννούν τα μικρά τους χωρίς τρίχωμα και με κλειστά μάτια.	Τα μικρά γεννιούνται χωρίς τρίχωμα και με κλειστά μάτια.
η φροντίδα		
η αναγνώριση στη σπηλιά		
η μεταφορά		

32

Υπάρχουν και άλλα τυχερά μωρά...

Πες τι κάνουν εδώ οι γονείς και βάλε το σωστό αριθμό στις εικόνες.

- ✓ → Στα ταξίδια το μωρό κουβαλιέται στο κρεβατάκι του από τη μητέρα.
- Η μητέρα κουβαλάει το μωρό στο κρεβατάκι του.
- 1. Το μικρό της καμηλοπάρδαλης βοηθιέται από τη μητέρα του να στέκεται στα πόδια του και να θηλάζει.
- 2. Τα λυκόπουλα επιβλέπονται* από τους μεγάλους λύκους για ένα χρόνο.
- 3. Μόλις γεννηθεί, το πουλάρι γλείφεται από τη φοράδα για να ζεσταθεί.
- 4. Για ένα χρόνο οι μικρές φώκιες ταϊζονται μόνο από τις μητέρες τους.
- 5. Οι μικροί χιμπαντζήδες φροντίζονται έξι ολόκληρα χρόνια από τις μητέρες τους.
- 6. Και με τον πιο μικρό κίνδυνο τα γατάκια μεταφέρονται από την αγριόγατα σε άλλη φωλιά.

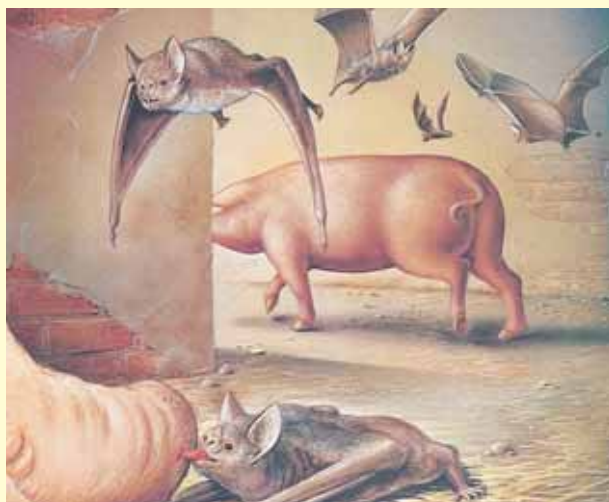

33

Δες την επίθεση από τη μεριά του θύματος*.

- ✓Οι νυχτερίδες πίνουν τα έντομα στον αέρα.
- Τα έντομα πίνονται από τις νυχτερίδες στον αέρα.
- 1. Η νυχτερίδα δαγκώνει το ποντίκι.
- 2. Η νυχτερίδα τρώει το ψάρι.
- 3. Οι νυχτερίδες παρακολουθούν το γουρούνι.
- 4. Η νυχτερίδα δεν ενοχλεί το γουρούνι όταν το δαγκώνει.

Πώς περνάμε από τη μια μεριά στην άλλη;
 Η μεριά του δράστη: Ο δράστης (η νυχτερίδα) είναι υποκείμενο (στην ονομαστική): **ποιος** δαγκώνει;) και το θύμα είναι αντικείμενο (στην απατική): **ποιον** δαγκώνει η νυχτερίδα;).

Η νυχτερίδα δαγκώνει το γουρούνι.

Το γουρούνι δαγκώνεται από τη νυχτερίδα.

Η μεριά του θύματος: Το θύμα (το γουρούνι) είναι υποκείμενο (στην ονομαστική): **ποιος** δαγκώνεται;) και ο δράστης λέγεται ποιπτικό αίτιο. Δηλώνεται με το **από** (από **ποιον** δαγκώνεται το γουρούνι;).

34

ποιητικό αίτιο

Συμπλήρωσε τις προτάσεις και βάλε τα βέλη.

✓ Ο κυνηγός σκοτώνει το λαγό.
Ο λαγός ...σκοτώνεται.. από τον κυνηγό.

1. Ο αστυνόμος πιάνει τον κλέφτη.
2. Η μητέρα ταΐζει το παιδί.
3. Ο Κώστας ..... από τη μητέρα.
..... το σκυλί.
4. Ο δάσκαλος τιμωρεί .....
5. Ο μαθητής τιμωρείται .....
..... πληρώνει τον εργάτη.
6. Η νυχτερίδα ..... από το διευθυντή.
..... πιάνει το κουνούπι.
- ..... πλένεται .....
.....

35

άσκηση ελέγχου: από την ενεργητική
στην παθητική σύνταξη

Άλλαξε τις προτάσεις όπως στο παράδειγμα.

✓ Στο τελωνείο ο υπάλληλος ελέγχει τις βαλίτσες μας.
→ Στο τελωνείο οι βαλίτσες μας ελέγχονται από τον υπάλληλο.

1. Οι νέοι ακούν πολύ αυτό το τραγούδι.
.....
2. Όλος ο κόσμος διαβάζει την καινούρια εφημερίδα.
.....
3. Οι επιζώντες* περιγράφουν με κάθε λεπτομέρεια* το ατύχημα.
.....
4. Ο κανονισμός* του σχολείου απαγορεύει το κάπνισμα.
.....
5. Το κανάλι μεταδίδει* κάθε ώρα ένα δελτίο ειδήσεων*.
.....
6. Ένα μεγάλο ποτάμι χωρίζει τις δυο χώρες.
.....
7. Η φωτιά καταστρέφει πολλά δάση.
.....
8. Οι ναυτεργάτες επισκευάζουν το καράβι.
.....

36

Ένας βίσονας γλίσωσε. Περιγράφει την επίθεση των λύκων. Συνέχισε την περιγραφή.

Οι λύκοι επιτίθενται... Μια αγέλη λύκων τριγυρνάει κάπου στην τούνδρα*, τη μεγάλη άγονη πεδιάδα του βορρά. Ένας λύκος εντοπίζει ένα κοπάδι βίσονες* και ειδοποιεί* τους άλλους λύκους. Η αγέλη συγκεντρώνεται γύρω απ' τον αρχηγό και επιτίθεται.

Σε απόσταση 100μ. από το κοπάδι οι λύκοι σταματούν. Τρεις λύκοι περικυκλώνουν* το κοπάδι και οι άλλοι επιτίθενται στους βίσονες. Αυτοί τρέχουν φοβισμένοι προς όλες τις κατευθύνσεις και σε λίγα δευτερόλεπτα οι λύκοι απομονώνουν* τον πιο αδύνατο βίσονα. Τον πληγώνουν και ο βίσονας πέφτει κάτω. Ένας λύκος τον σκοτώνει με τους κυνόδοντές* του. Πρώτος ο αρχηγός δοκιμάζει τη λεία. Η αγέλη τρέφεται για αρκετές μέρες με το βίσονα.

Οι...λύκοι...σταματούν...100...μ...από...το...κοπάδι...μας...Το κοπάδι.....

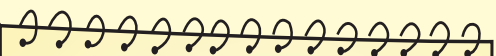
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

37

Συμπλήρωσε με το σωστό ρήμα από την ατζέντα.

- Ο καρχαρίας σπάνια ..... στον άνθρωπο.
- Μας ..... οι λύκοι.
- Κάποια στιγμή τα πρώτα δόντια ..... από τα μόνιμα*.
- Τι σου κάναμε; Γιατί όλο .....
- Το δέρμα των φιδιών ..... κάθε χρόνο.
- ..... ότι τα έργα προχωρούν κανονικά.
- Το καινούργιο προϊόν ..... ήδη στο κοινό.
- Η θέση του γραμματέα ..... σε μια νέα κοπέλα.
- Ο Γιάννης δε ..... να τους βοηθήσει.
- Το ποσό ..... σε λογαριασμό της τράπεζας.

Λίγα ρήματα διατηρούν την κλίση που είχαν στα αρχαία ελληνικά. Ευτυχώς, χρησιμοποιούνται κυρίως στο τρίτο πρόσωπο!

επιτίθεται
επιτίθεται
επιτίθεται
επιτίθεται
(επιτιθόμεθα)
επιτίθεται
επιτίθενται
υποτίθεται*
κατατίθεται*
ανατίθεται*
διατίθεται*
προτίθεται*

αντικαθίσταμαι*
αντικαθίσταμαι
αντικαθίσταμαι
αντικαθίσταμαι
(αντικαθιστόμαστε)
αντικαθίσταμαι
αντικαθίσταμαι
εγκαθίσταμαι*

Κάποια ρήματα σε -μαι (παθητική φωνή) έχουν ενεργητική διάθεση και χρησιμοποιούνται με ενεργητική σύνταξη:

- > Η δασκάλα μάς **διηγείται** κάθε μέρα μια καινούρια ιστορία.
- > Η μητέρα **περιποιείται** το μωρό της.
- > Ο λύκος **επιτίθεται** στα πρόβατα.

- Όταν το ρήμα έχει μόνο την παθητική φωνή -μαι και το χρησιμοποιούμε με ενεργητική σύνταξη, δεν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε για την παθητική σύνταξη το ίδιο ρήμα. Πρέπει να βρούμε άλλα λόγια.

- > Οι λύκοι **επιτίθενται** στο κοπάδι. (παθητική φωνή αλλά ενεργητική σύνταξη)
- > Το κοπάδι **δέχεται επίθεση** από τους λύκους. (δεν υπάρχει ρήμα ~~επιθέτω~~)

ñ Στη γραμματική τα ρήματα που έχουν μόνο παθητική φωνή (-μαι) λέγονται αποθετικά ρήματα.

38

μεταβατικά αποθετικά ρήματα

Μπορείς να βρεις το ρήμα σε -μαι που αντιστοιχεί στις πράσινες φράσεις;

- ✓ Η δασκάλα ... αφηγείται.. την ιστορία του Ρώμου και του Ρωμύλου.
Γίνεται αφήγηση της ιστορίας του Ρώμου και του Ρωμύλου από τη δασκάλα.

1. Η μητέρα ..... το μωρό της.
Το μωρό **δέχεται την περιποίηση** της μητέρας του.
2. Η Όλγα δε ..... την πρόταση της Έλενας.
Η πρόταση της Έλενας δε **γίνεται δεκτή** από την Όλγα.
3. Το βαμπίρ ..... στην αγελάδα.
Η αγελάδα **δέχεται την επίθεση** της νυχτερίδας.
4. Το ζώο δεν ..... το δάγκωμα του βαμπίρ.
Το δάγκωμα δε **γίνεται αισθητό** από το ζώο.
5. Οι λύκοι ..... στο κοπάδι.
Το κοπάδι **δέχεται την επίθεση** των λύκων.
6. Το αφεντικό ..... τους εργάτες.
Οι εργάτες **γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης** από το αφεντικό.
7. Όλοι οι λύκοι της αγέλης ..... τον αρχηγό.
Ο αρχηγός **γίνεται σεβαστός** από όλους τους λύκους της αγέλης.
8. Ο άνθρωπος δεν ..... τους ήχους της νυχτερίδας.
Οι ήχοι της νυχτερίδας δε **γίνονται αντιληπτοί** από τον άνθρωπο.
9. Καμιά φορά μια πεινασμένη αρκούδα ..... το χωριό.
Καμιά φορά το χωριό **δέχεται την επίσκεψη** μιας πεινασμένης αρκούδας.

Κάποια ρήματα που τους λείπει η ενεργητική φωνή -ω έχουν βρει ταίρι:

ντρέπομαι ↔ ντροπιάζω:
Μας **ντροπιάζει** το φέρεσιμό σου.

φοβάμαι ↔ φοβίζω:
Με **φοβίζει** το αεροπλάνο.

θυμάμαι ↔ θυμίζω:
Αυτό το μέρος μου **θυμίζει** το χωριό μου.

39

Συμπλήρωσε το σωστό ρήμα.

Όλγα: Αμάν! Ελένη! Τι ιστορίες είναι αυτές νυχτιάτικα!! Με ..... (φοβάσαι / φοβίζεις) τόσο πολύ που τώρα δεν κοιμάμαι με τίποτα. Βλέπω παντού νυχτερίδες.

Ελένη: Μη ..... (φοβάσαι / φοβίζεις) Εδώ στην πόλη δεν έχει νυχτερίδες....

Σόνια: Βρε Ελένη, γιατί μας τις ..... (θυμάσαι / θυμίζεις) ξανά;;;

Αλέξης: Εκείνο που ..... (θυμίζω / θυμάμαι) εγώ είναι ο τρόπος που ακούνε. Φοβερό! Με υπερήκους*, όπως τα δελφίνια και οι φάλαινες!

Ελένη: Όλγα, Όλγα! Μια νυχτερίδα! Κοίτα πώς πετάει! Αλήθεια σου λέω. Εκεί, πάνω από τα σύρματα της ΔΕΗ. Παιδιά κοιτάzte.

Όλγα: Ουαά... Βοήθειααα! Βοήθειαααα!

Αλέξης: Όλγα, γιατί φωνάζεις, δεν ..... (ντροπιάζεις / ντρέπεσαι);

Σόνια: Έλα Όλγα, μας ..... (ντρέπεσαι / ντροπιάζεις) με τις φωνές σου. Σταμάτα!

Όλγα, σταμάτα, πού πας;

40

Φτιάξε προτάσεις με δράστη και υποκείμενο το λύκο!

από την παθητική στην ενεργητική σύνταξη

✓ Η αγέλη λύκων διοικείται από έναν αρχηγό και τη λύκαινά του.

→ Ένας αρχηγός και η λύκαινά του διοικούν την αγέλη.

1. Η υποταγή* στον αρχηγό εκδηλώνεται* με πολλούς τρόπους από τους 'κατώτερους' λύκους: βάζουν την ουρά τους ανάμεσα στα πίσω πόδια, κατεβάζουν τα αφτιά τους, γλείφουν το ρύγχος* του αρχηγού...
2. Ο σεβασμός επιβάλλεται από τον αρχηγό με γρυλίσματα*, σηκωμένο τρίχωμα και απειλητικά δόντια.
3. Η περιοχή τους σημαδεύεται* από τους λύκους της αγέλης και οι ξένοι λύκοι διώχνονται.
4. Για να προετοιμάσει τη φωλιά για τα μικρά, η λύκαινα του αρχηγού βοηθιέται από τους άλλους λύκους της αγέλης.
5. Σε μια αγέλη λύκων μικρά γεννιούνται μόνο από τη λύκαινα του αρχηγού.

Ετοιμάζεται για επίθεση.

Ουρλιάζει. Ψάχνει την αγέλη του.

Ο αρχηγός ζητά υποταγή, ο λύκος μαζεύεται μπροστά του.

Καλοπιάνει τον αρχηγό της αγέλης.

41

α. Συμπλήρωσε τις καταλήξεις στα ρήματα.

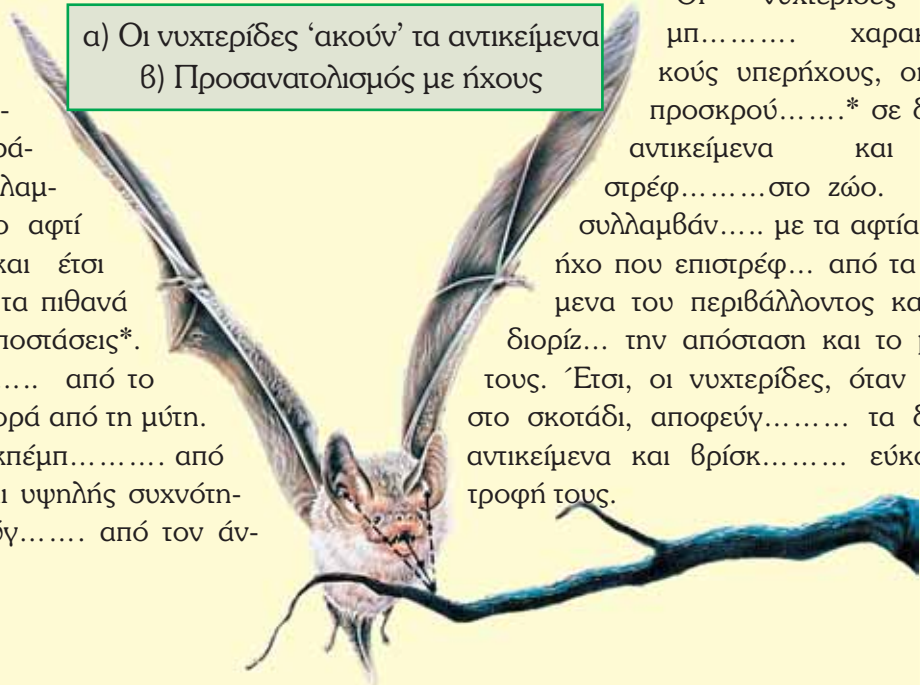
β. Γράψε τον τίτλο που ταιριάζει καλύτερα στο κάθε κείμενο και δικαιολόγησε την επιλογή σου.

Προοπτική του μηνύματος
οριοθέτηση του θέματος

Οι ήχοι που εκπέμπουν οι νυχτερίδες αντανakλώνται* στα αντικείμενα. Η ηχώ που παράγεται συλλαμβάνει* από το αφτί της νυχτερίδας και έτσι προσδιορίζονται* τα πιθανά εμπόδια και οι αποστάσεις*. Οι ήχοι εκπέμπονται* από το στόμα και καμιά φορά από τη μύτη. Τα σήματα* που εκπέμπονται* από τις νυχτερίδες είναι υψηλής συχνότητας* και δεν ακούγονται* από τον άνθρωπο.

- α) Οι νυχτερίδες 'ακούν' τα αντικείμενα
β) Προσανατολισμός με ήχους

Οι νυχτερίδες εκπέμπουν*..... χαρακτηριστικούς υπερήχους, οι οποίοι προσκρούουν* σε διάφορα αντικείμενα και επιστρέφουν* στο ζώο. Το ζώο συλλαμβάνει* με τα αφτιά του τον ήχο που επιστρέφει* από τα αντικείμενα του περιβάλλοντος και προσδιορίζει* την απόσταση και το μέγεθός τους. Έτσι, οι νυχτερίδες, όταν πετούν* στο σκοτάδι, αποφεύγουν* τα διάφορα αντικείμενα και βρίσκονται* εύκολα την τροφή τους.

Όταν μας ενδιαφέρει πιο πολύ αυτό που γίνεται και λιγότερο αυτοί που το κάνουν, τότε προτιμάμε τα παθητικά ρήματα. Αυτό συμβαίνει στα σχολικά βιβλία και τις εγκυκλοπαίδειες: οι συγγραφείς τους δίνουν σημασία στα πράγματα, στα φαινόμενα της φύσης και στους κανόνες της γλώσσας και των μαθηματικών. Προτιμούν τα παθητικά ρήματα, γιατί το υποκείμενό τους μπορεί να δηλώνει το θέμα που τους ενδιαφέρει:

- > Οι νυχτερίδες **εκπέμπουν** ήχους από το στόμα ή τη μύτη.
υποκείμενο = νυχτερίδες (μας ενδιαφέρει το ζώο και αυτά που κάνει)
- > Οι ήχοι **εκπέμπονται** από το στόμα ή τη μύτη.
υποκείμενο = ήχοι (μας ενδιαφέρει ένα πράγμα ή ένα φαινόμενο: ο προσανατολισμός με ήχους)

42

οριοθέτηση του θέματος
(δύσκολη άσκηση)

Τι θέλει να πει η κάθε πρόταση;

Οι προτάσεις α., β., γ., δ. έχουν περίπου την ίδια σημασία. Αν προσέξεις όμως, μπορείς να βρεις ζευγάρια, δηλαδή δυο προτάσεις που έχουν ακριβώς την ίδια σημασία.

- 1α. Και τα ζώα κρυώνουν: το χειμώνα αντιμετωπίζουν το κρύο με τη χειμερία νάρκη*, ένα βαθύ ύπνο, ή τη μετανάστευση*.
- 1β. Το κρύο του χειμώνα αντιμετωπίζεται από τα ζώα με τη χειμερία νάρκη, ένα βαθύ ύπνο, ή τη μετανάστευση. ☐ ☐
- 1γ. Το χειμώνα τα ζώα κοιμούνται ή ταξιδεύουν σε πιο ζέστα μέρη για να μην κρυώσουν.
- 1δ. Το κρύο το αντέχουν τα ζώα πέφτοντας σε νάρκη ή το αποφεύγουν πηγαίνοντας σε ζεστά μέρη. ☐ ☐
- 2α. Η τροφή τεμαχίζεται* με τα δόντια και πολτοποιείται* με το σάλιο και τη γλώσσα.
- 2β. Τα δόντια τεμαχίζουν την τροφή, το σάλιο και η γλώσσα την πολτοποιούν. ☐ ☐
- 2γ. Η δουλειά των δοντιών είναι να κόβουν τα φαγητά, η δουλειά του σάλιου και της γλώσσας είναι να τη λιώνουν. ☐ ☐
- 2δ. Τα φαγητά δεν κατεβαίνουν στο στομάχι ολόκληρα: στο στόμα κόβονται σε μικρότερα κομμάτια και γίνονται πολτός. Σε αυτό βοηθούν τα δόντια, η γλώσσα και το σάλιο.
- 3α. Με τη φωτοσύνθεση παράγεται γλυκόζη που αποτελεί την τροφή του φυτού. ☐ ☐
- 3β. Με τη φωτοσύνθεση το φυτό παράγει γλυκόζη που αποτελεί την τροφή του. ☐ ☐
- 3γ. Όταν κάνει φωτοσύνθεση το φυτό, φτιάχνει γλυκόζη. Το φυτό τρέφεται με τη γλυκόζη. ☐ ☐
- 3δ. Από τη φωτοσύνθεση βγαίνει γλυκόζη, η τροφή του φυτού.

43

οριοθέτηση του θέματος
αναγνώριση του υποκειμένου

**α. Για ποιο πράγμα μιλά το κείμενο;
β. Υπογράμμισε όλα τα ρήματα που το υποκείμενό τους είναι ο αέρας.**

τα πουλιά ο αέρας
η αναπνοή στο πουλί

Τα πουλιά αναπνέουν με πνεύμονες. Ο αέρας κατευθύνεται πρώτα στους αερόσακους που βρίσκονται πίσω από τους πνεύμονες. Μετά ο αέρας μεταφέρεται στους πνεύμονες. Εκεί γίνεται η ανταλλαγή* των αερίων της αναπνοής. Μετά διοχετεύεται* στους μπροστινούς αερόσακους και από εκεί αποβάλλεται*.

44

Υπογράμμισε το υποκείμενο των **πράσινων** ρημάτων.
Ποιος είναι ο δράστης; Γιατί δε φαίνεται;

ο δράστης δε δηλώνεται
(δύσκολη άσκηση)

Ο δράστης είναι πάντα ο ίδιος.
Δε δηλώνεται γιατί είναι εύκολο
να τον μαντέψουμε. Ποιος είναι;

Ο παραδοσιακός τρόπος ζωής στην έρημο σιγά σιγά υποχωρεί. Οι οάσεις **επεκτείνονται***, αφού με τα φράγματα* που **κατασκευάζονται** και με τα μοντέρνα μέσα άντλησης* νερού **εξασφαλίζονται** μεγαλύτερες ποσότητες νερού και **αρδεύονται*** μεγαλύτερες εκτάσεις*. Σε ορισμένες περιοχές το νερό **αντλείται** από 1000 μ. βάθος και η έρημος **μεταβάλλεται** σε καλλιεργήσιμη έκταση.

Όταν χρησιμοποιούμε παθητική σύνταξη, δε λέμε πάντα ποιος είναι ο δράστης...

- γιατί μας ενδιαφέρουν πιο πολύ τα πράγματα και λιγότερο από ποιον ή τι γίνονται
> Οι αστραπές δημιουργούνται ανάμεσα στα σύννεφα.
- γιατί είναι γνωστό ποιος είναι ο δράστης και δε χρειάζεται να το πούμε
> Στις μεγάλες πόλεις δημιουργούνται τεράστια κυκλοφοριακά προβλήματα.
- γιατί ο δράστης είναι ο ίδιος με το δέκτη (αυτοπαθή ρήματα).
> Γύρω από τον Ήλιο περιστρέφονται οκτώ πλανήτες.

45

Τι νομίζεις: Ποιος πιστεύει, υπολογίζει, θεωρεί, παρατηρεί;

1. Πιστεύεται ότι οι πρώτοι κάτοικοι της Αμερικής ήταν Ινδιάνοι που ήρθαν από την Ασία.
2. Υπολογίζεται ότι το 2.000 δύο στους τρεις ανθρώπους θα είναι Ασιάτες.
3. Η Βόρεια και η Νότια Αμερική θεωρούνται χωριστές ήπειροι.
4. Παρατηρείται ότι η θερμοκρασία είναι 3-5 βαθμοί υψηλότερη μέσα στις μεγάλες πόλεις.
5. Στη μυθολογία αναφέρεται ότι τα συστατικά* της αμβροσίας* ήταν μέλι και γάλα.

46

- α. Για ποια ρήματα υπάρχουν δράστες, για τα **μοβ** ή για τα **πράσινα**;
β. Υπογράμμισε τους 'δράστες'.

αναγνώριση του δράστη

1. Οι πλανήτες δεν έχουν δικό τους φως. **Φωτίζονται** και **θερμαίνονται** από τον ήλιο.
2. Γύρω από μερικούς πλανήτες **κινούνται** άλλα μικρότερα σώματα, οι δορυφόροι*.
3. Η γη **περιβάλλεται*** από στρώμα αέρα, την ατμόσφαιρα. Η ατμόσφαιρα **εκτείνεται*** 1.000 χμ και **χωρίζεται** σε διαδοχικά* στρώματα.
4. Στο κατώτερο στρώμα της ατμόσφαιρας **δημιουργούνται** τα μετεωρολογικά φαινόμενα: βροχή, χιόνι, άνεμος.
5. Από την ακτινοβολία του ηλίου μόνο το 1/3 φτάνει στη Γη. Τα 2/3 **ανακλώνται** από τον αέρα και τα σύννεφα.
6. Οι αλλαγές του καιρού **προκαλούνται** από μεταβολή* της ατμόσφαιρας.

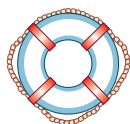
Έτσι βλέπουν οι αστροναύτες
την ατμόσφαιρα της Γης.

Με τα ρήματα
σε -μαι δε
φαίνεται ο
δράστης;
Ωραία λοιπόν...

Στην τσάντα σου
βρίσκεται μία
μικρή έκπληξη.

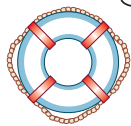

Ενεστώτας: γενικός πίνακας

ενεργητική	αντωνυμίες	βοηθητικά ρήματα	Α' συζυγία (-ω)	Β' συζυγία (-ώ)		συντηρημένα ρήματα
				-ώ / -άς	-ώ / -εις	
ω	εγώ	έχω	παίζω	αγαπώ /άω	μπορώ	τρώω
	εσύ	έχεις	παίζεις	αγαπάς	μπορείς	τρώς
	αυτός, -ή, -ό	έχει	παίζει	αγαπά /άει	μπορεί	τρώει
	εμείς	έχουμε	παίζουμε	αγαπάμε	μπορούμε	τρώμε
	εσείς	έχετε	παίζετε	αγαπάτε	μπορείτε	τρώτε
	αυτοί, -ές, -ά	έχουν	παίζουν	αγαπούν /άνε	μπορούν	τρώνε

μεσοπαθητική	αντωνυμίες	βοηθητικά ρήματα	Α' συζυγία (-ομαι)	Β' συζυγία			αρχαία ρήματα
				-άμαι	-ιέμαι	-ούμαι	
μαι	εγώ	είμαι	σκέφτομαι	κοιμάμαι	βαριέμαι	ασχολούμαι	αντικαθίσταμαι
	εσύ	είσαι	σκέφτεσαι	κοιμάσαι	βαριέσαι	ασχολείσαι	αντικαθίστασαι
	αυτός, -ή, -ό	είναι	σκέφτεται	κοιμάται	βαριέται	ασχολείται	αντικαθίσταται
	εμείς	είμαστε	σκεφτόμαστε	κοιμόμαστε	βαριόμαστε	ασχολούμαστε	αντικαθιστάμεθα
	εσείς	είστε/ είσαστε	σκέφτεστε/ σκεφτόσαστε	κοιμάστε/ κοιμόσαστε	βαριέστε/ βαριόσαστε	ασχολείστε	αντικαθιστάσθε
	αυτοί, -ές, -ά	είναι	σκέφτονται	κοιμούνται	βαριούνται	ασχολούνται	αντικαθίστανται

Δύσκολες λέξεις

Προσοχή! Εδώ σου λέμε τι σημαίνει η λέξη στη σελίδα που διάβασες. Οι λέξεις όμως δεν έχουν μόνο μια σημασία. Για να βρεις όλες τις σημασίες πρέπει να ανοίξεις το λεξικό.

σελίδα

- 10** **η κατασκήνωση:** εκεί που τα παιδιά κάνουν όλα μαζί διακοπές και κοιμούνται σε σκηνές.
το ζουζουνάκι: πολύ μικρό ζωάκι, έντομο όπως η μύγα ή το μυρμήγκι. Φωνάζουμε ζουζουνάκια και τα μικρά παιδιά που αγαπάμε.
η ευχή: κάνω μια ευχή: λέω αυτό που θέλω να γίνει για μένα ή για κάποιον άλλον. Όταν η γιαγιά δίνει την ευχή της, το παιδί νιώθει σιγουριά ότι θα τα καταφέρει.
η πρόταση: η σειρά λέξεων ανάμεσα σε δύο τελείες. Η πρόταση έχει ένα ρήμα και μας λέει κάτι: Ο Κώστας λείπει. Μ' αρέσει η σοκολάτα.
η λεζάντα: αυτό που γράφουμε κοντά σε μια εικόνα και λέει τι δείχνει αυτή.
- 11** **συμπληρώνω:** βάζω αυτό που λείπει.
αντιστοιχίζω: βάζω μαζί, ενώνω αυτά που ταιριάζουν.
- 12** **το πρόσωπο του ρήματος:** το ρήμα έχει 3 πρόσωπα: 1. εγώ, εμείς, 2. εσύ, εσείς, 3. αυτός, αυτοί. Το πρόσωπο δείχνει ποιος κάνει αυτό που λέει το ρήμα.
- 14** **η χαλάδα:** έχω χαλάδες: βλέπω όλα να γυρνούν γύρω μου, μου φαίνεται ότι θα πέσω.
- 15** **ο στίχος:** κάθε γραμμή / σειρά σ' ένα ποίημα.
η ομοιοκαταληξία: οι συλλαβές που μοιάζουν στο τέλος των στίχων ενός ποιήματος.
καυτός, -ή, -ό: πάρα πολύ ζεστός.
έχει γούστο να: λες να γίνει; Πω πω... και αν γίνει αυτό; Εδώ: Θα μου αρέσει να, θα έχει πλάκα να...
η φράση: λέξεις που πάνε μαζί. Καμιά φορά λέμε έκφραση. Δε χρειάζεται να έχει ρήμα: μάλλινη μπλούζα, κανόνας γραμματικής.
- 16** **ο φοιτητής:** ο νέος που σπουδάζει σ' ένα πανεπιστήμιο. Εσύ μπορείς να μπεις στο πανεπιστήμιο, αν τελειώσεις το Λύκειο.
η έρευνα: όταν θέλεις να μάθεις πράγματα για ένα θέμα που σ' ενδιαφέρει, μπορείς να κάνεις μια έρευνα: ρωτάς ανθρώπους, διαβάζεις βιβλία για αυτό το θέμα...
η κατασκήνωση: εκεί που τα παιδιά κάνουν όλα μαζί διακοπές και κοιμούνται σε σκηνές.
η ψυχαγωγία: αυτά που τα κάνεις γιατί σου αρέσουν και σου κάνουν καλό.
- 17** **κονταίνω:** έχουν κοντύνει: έχουν γίνει πιο κοντά, πιο μικρά.
- 19** **ο κότσυφας:** ένα πουλί.
στερεώνω: βάζω κάτι να σταθεί, το κάνω στέρεο.
η υπομονή: έχω υπομονή όταν δε διάζομαι αλλά περιμένω να γίνει κάτι.

η **διάμετρος**: κάθε γραμμή που περνάει απ' το κέντρο του κύκλου.

- 20 **στρώνω**: στρώνω το κρεβάτι: βάζω τα σεντόνια στο κρεβάτι, στρώνω το τραπέζι: βάζω το τραπεζομάντιλο.
λερώνω: κάνω βρομιές, βρομίζω.
το σημείωμα: το καρτάκι όπου γράφουμε λίγα λόγια για να μην ξεχάσουμε κάτι.
η ένωση: όταν άνθρωποι ή πράγματα δένονται μαζί, ανήκουν το ένα στο άλλο, ή κάνουν κάτι μαζί.
η μόρφωση: όλα αυτά που έχουμε μάθει από τους ανθρώπους, τα βιβλία και το σχολείο.
η οργάνωση: οργάνωση υπάρχει όταν τα πράγματα δεν είναι τυχαία βαλμένα, αλλά κάποιος τα έχει βάλει σε μια σειρά, στη σωστή τους θέση.
η δήλωση: κάνω μια δήλωση (δηλώνω): λέω κάτι που θέλω να το ακούσουν οι άλλοι.
το πανηγύρι: μεγάλη γιορτή που γίνεται έξω, στα χωριά και τις πλατείες. Πολλές φορές το πανηγύρι γίνεται για κάποιον άγιο της εκκλησίας.
η συμμετοχή: όταν κάνεις κάτι μαζί με άλλους, παίρνεις μέρος, συμμετέχεις σε κάτι και δε μένεις απέξω.
- 21 **καλημερίζω**: λέω 'καλημέρα'.
το στολίσμα: όταν στολίζω κάτι, το κάνω όμορφο, του βάζω στολίδια.
συλλαβίζω: λέω μια λέξη καθαρά χωρίζοντας τις συλλαβές της, για να μπορώ εγώ ή κάποιος άλλος να τη γράψει σωστά.
η συλλαβή: κομμάτι της λέξης. Μια συλλαβή έχει πάντα φωνήεν (α, ε, ι, ο, ου).
- 22 **ταΐζω**: δίνω φαΐ.
σαπίζω: τα φρούτα σαπίζουν: καλάνε και δεν μπορούμε πια να τα φάμε.
- 23 **η εξαίρεση**: κάτι που δεν ταιριάζει με τα άλλα. Στη γραμματική: οι λέξεις που δεν ακολουθούν τον κανόνα.
- 24 **το ουσιαστικό**: στη γραμματική, οι λέξεις για τα ζώα, τους ανθρώπους και τα πράγματα: η γάτα, ο μαθητής, το σπίτι, η άσκηση ... Μπροστά στα ουσιαστικά μπορείς να βάλεις το άρθρο: ο, η, το.
η πίστη: όταν πιστεύουμε ότι κάτι είναι σωστό: η πίστη στο θεό. Είσαι πιστός, όταν δεν κοροϊδεύεις τον άλλον, δεν τον προδίδεις.
η πάλη: ο αγώνας. Στον αθλητισμό, ένα αγώνισμα με δυο αθλητές να παλεύουν με τα χέρια.
η γοντεία: κάποιος έχει γοντεία (είναι γοντευτικός) όταν κάτι πάνω του τραβάει τους άλλους, τους αρέσει. Μπορεί να είναι η ομορφιά του αλλά και ο τρόπος που φέρεται.
η πρωτοβουλία: παίρνω πρωτοβουλίες: κάνω πράγματα από μόνος μου, δεν περιμένω να τα κάνουν πρώτα οι άλλοι.
η περιπέτεια: κάτι που γίνεται με δυσκολίες και συχνά είναι επικίνδυνο. Σε πολλά παιδιά αρέσουν τα βιβλία που μιλάνε για περιπέτειες σε μακρινές χώρες, στη θάλασσα...
η έκπληξη: κάτι που δεν το περιμένεις και αυτό που νιώθεις όταν αυτό τελικά γίνεται.
ξεχωρίζω: δε μοιάζω στους άλλους, είμαι διαφορετικός.
σχηματίζω: δημιουργώ, φτιάχνω.
η στήλη: σ' έναν πίνακα οι στήλες σχηματίζονται με γραμμές από πάνω ως κάτω.
- 25 **ο δούλος**: ο σκλάβος, ο άνθρωπος που δεν είναι ελεύθερος, τον αγοράζουν και τον αναγκάζουν να δουλεύει. Σήμερα δεν υπάρχουν πια δούλοι.
ο θεραπευτής: ο γιατρός, αυτός που βοηθάει για τη θεραπεία μιας αρρώστιας.
ο συνοδός: αυτός που πηγαίνει μαζί με κάποιον.
ο λάτρης: αυτός που αγαπάει πάρα πολύ (λατρεύει) κάτι.

διαπιστώνω: παρατηρώ, καταλαβαίνω.
ακολουθώ: πηγαίνω από πίσω, από κοντά.
ο περαστικός: αυτός που περνάει από κάπου χωρίς να μείνει εκεί.
απαίσιος, -α, -ο: πολύ κακός, που δεν αρέσει καθόλου.
κοροϊδεύω: γελώ με κάποιον, δεν τον παίρνω στα σοβαρά και του λέω ψέματα.
αποφασίζω: λέω ότι θα κάνω κάτι και το κάνω.
το σκάω: φεύγω γρήγορα και προσέχω να μη με δει κανείς.

- 26** **φυλάω σκοπιά:** κάνω τον φύλακα.
παρατηρώ: κοιτάω με προσοχή.
- 27** **το βότσαλο:** τα βότσαλα είναι οι λείες πέτρες που βρίσκεις στις παραλίες και μέσα στη θάλασσα.
η ψάθα: ένα μικρό στρώμα που το βάζω για να ξαπλώσω στην παραλία.
ζουλάω: πιέζω με τα χέρια μου.
- 28** **μαδώ:** μαδώ ένα λουλούδι: του βγάζω τα πέταλα. Η γάτα μαδάει: χάνει τις τρίχες.
βροντώ: κάνω πολύ θόρυβο. Η βροντή είναι ο κεραυνός.
ξεκρεμώ: βγάζω πράγματα που είναι κρεμασμένα.
- 31** **ΕΕ:** η Ευρωπαϊκή Ένωση.
μέρα παρά μέρα: κάθε δυο μέρες.
αγκομαχώ: αγκομαχώντας: τρέχοντας με κόπο, με δυσκολία.
μακρινός, -ή, -ό: αυτός που είναι μακριά.
σημειώνω: σημειώνει μεγάλες επιτυχίες: έχει, παρουσιάζει μεγάλες επιτυχίες.
προχωρώ: κάνω πρόοδο, πηγαίνω μπροστά.
το εφόδιο: οι γνώσεις και τα διπλώματα (τα προσόντα) που βοηθούν για να βρει κανείς δουλειά.
- 32** **περιφρονώ:** δεν προσέχω, δεν εκτιμώ, δε μ' ενδιαφέρει κάποιος ή κάτι.
προτιμώ: μου αρέσει καλύτερα.
αγνώω: δεν προσέχω καθόλου, κάνω σαν να μην είναι εκεί.
παρεξηγώ: καταλαβαίνω άλλο απ' αυτό που μου λένε.
η στάση: πώς είναι κανείς με τους άλλους, το φέρσιμό του.
- 33** **ο νους:** το μυαλό μας, αυτό που μας δίνει και μπορούμε να μαθαίνουμε και να σκεφτόμαστε.
εννοώ: έχω στο μυαλό μου, θέλω να πω.
παρανοώ: καταλαβαίνω λάθος, παρεξηγώ.
υπονοώ: σκέφτομαι κάτι αλλά δεν το λέω ξεκάθαρα.
επινοώ: βρίσκω κάτι καινούριο.
κατανοώ: καταλαβαίνω.
- 34** **ο χώρος:** το μέρος. Είμαστε πάντα σ' ένα χώρο. Μπορούμε να το μετρήσουμε σε μέτρα ή σε χιλιόμετρα.
υποχωρώ: κάνω πίσω.
αναχωρώ: φεύγω.
παραχωρώ: δίνω σε κάποιον κάτι που το θέλω κι εγώ.
προσχωρώ: μπαίνω σε μια ομάδα, γίνομαι μέλος.

- 35** **η αντιμετώπιση:** τι κάνω όταν έχω ένα πρόβλημα ή συναντώ μια δυσκολία.
η συγκίνηση: αυτό που νιώθουμε όταν κάτι μας δίνει πολύ μεγάλη χαρά ή μας στεναχωρεί πάρα πολύ.
η μετακόμιση: όταν αλλάζουμε σπίτι και πάμε τα πράγματά μας στο καινούριο σπίτι.
η ανακούφιση: αυτό που νιώθουμε όταν γλιτώνουμε από κάτι κακό ή όταν φεύγει ο πόνος.
η τήρηση: τηρώ την υπόσχεσή μου: κάνω αυτό που έχω υποσχεθεί, κρατώ την υπόσχεσή μου.
η εκτίμηση: η εκτίμηση των ζημιών: η μέτρηση, ο υπολογισμός των ζημιών.
η κατοίκηση: όταν μένω σ' ένα μέρος, έχω σπίτι εκεί.
η κίνηση: 1. όταν κουνάς (κινείς) κάτι κάνεις μια κίνηση: μια κίνηση του χεριού.
 2. η κυκλοφορία στους δρόμους: έχει πολλή κίνηση.
το κίνημα: μια ομάδα ανθρώπων που παλεύουν μαζί για κάτι: το κίνημα κατά του ρατσισμού, το κίνημα για την ειρήνη.
- 37** **ο συνδετήρας:** χρησιμοποιούμε συνδετήρες για να κρατάμε τα χαρτιά μαζί.
- 40** **το άτομο:** ο κάθε άνθρωπος χωριστά: στο γάμο ήταν τουλάχιστον 100 άτομα.
ο ομαδάρχης: ο αρχηγός της ομάδας.
νοιάζομαι: φροντίζω για κάποιον, τον σκέφτομαι, τον βοηθώ.
η ψείρα: οι ψείρες είναι πολύ μικρά ζώακια (έντομα) που κολλάνε στα μαλλιά.
υπεύθυνος, -η, -ο: αυτός που τον έχουν βάσει να κάνει κάτι και αποφασίζει μόνος του τι πρέπει να γίνει.
οι υπόλοιποι: αυτοί που μένουν ακόμα.
συγκεντρώνομαι: σκέφτομαι μόνο αυτό που θέλω να κάνω, δε χαζεύω, εδώ: συγκεντρωνόμαστε: μαζευόμαστε όλοι μαζί σε κάποιο μέρος.
- 43** **απογοητεύομαι:** όταν περιμένω κάτι που το θέλω αλλά δε γίνεται.
εκμεταλλεύομαι: χρησιμοποιώ κάτι ή κάποιον για δικό μου σκοπό.
- 44** **ρεύομαι:** βγάζω αέρα από το στόμα όταν έχω φάει πολύ. Καλό είναι να βάζουμε το χέρι μπροστά στο στόμα μας όταν ρευόμαστε.
η διαταγή: αυτό που λέω αυστηρά σε κάποιον να κάνει.
ο λαός: 1. οι κάτοικοι μιας χώρας, 2. ο απλός κόσμος.
λειπουργώ: το μυαλό μου λειπουργεί: πάει καλά, σκέφτεται σωστά.
η δικαιολογία: αυτό που λέμε για να εξηγήσουμε κάτι που κάναμε, τις πιο πολλές φορές κάτι που δεν έπρεπε να κάνουμε.
εύχομαι: λέω την επιθυμία μου, κάτι που θέλω να γίνει και ελπίζω ότι θα γίνει, κάνω μια ευχή.
αγωνίζομαι: δίνω έναν αγώνα, παλεύω.
- 48** **δανείζομαι:** παίρνω λεφτά ή κάτι άλλο από κάποιον αλλά κάποια στιγμή τα δίνω πίσω.
κατάγομαι: είμαι από, προέρχομαι, π.χ. κατάγομαι από την Αλβανία.
- 49** **εκπέμπω:** βγάζω, στέλνω προς τα έξω ακτίνες ή ήχους.
η θερμότητα: η ζέση.
η κατεύθυνση: προς τα πού πηγαίνει κανείς, η κατεύθυνση του ανέμου: προς τα πού φυσάει ο άνεμος.
διακρίνω: 1. αναγνωρίζω κάτι, 2. βλέπω τις διαφορές ανάμεσα σε δυο πράγματα, τα ξεχωρίζω.
το ερέθισμα: καθετί που τραβά την προσοχή μας.

το περιβάλλον: αυτό που είναι γύρω μας, η φύση.

υπολογίζω: λογαριάζω.

η φωτοσύνθεση: ο τρόπος με τον οποίο τα φυτά φτιάχνουν την τροφή τους. Γι' αυτό χρησιμοποιούν τον ήλιο και τον αέρα.

η γλυκόζη: τη φτιάχνουν τα φυτά με τη φωτοσύνθεση. Μια πολύ σημαντική πηγή ενέργειας για φυτά, ζώα και ανθρώπους.

50 **θηλάζω:** τα μωρά και τα μικρά των ζώων θηλάζουν όταν πίνουν γάλα από το στήθος της μητέρας τους.

φυτρώνω: ένα φυτό φυτρώνει: βγαίνει από το χώμα και μεγαλώνει (εδώ χρησιμοποιείται μεταφορικά: βγαίνει.)

η μεμβράνη: πολύ λεπτό δέρμα.

αποτελούμαι: είμαι φτιαγμένος από.

ο μυς: για κάθε κίνηση χρησιμοποιούμε τους μύες μας και κάνουμε γυμναστική για να έχουμε δυνατούς μύες.

το αγγείο: οι μικροί σωλήνες στο σώμα μας απ' όπου περνάει το αίμα.

η πηπτική μεμβράνη: το λεπτό δέρμα ανάμεσα στα πόδια και τα χέρια της νυχτερίδας που τη βοηθάει να πετάει.

τα σύρματα της ομπρέλας: τα λεπτά μπαστούνια από μέταλλο ή πλαστικό που κρατούν την ομπρέλα ανοικτή.

το πέλημα: το κάτω μέρος του ποδιού.

μετακινούμαι: αλλάζω μέρος.

51 **το έντομο:** το κουνούπι, η μύγα, η μέλισσα, το μυρμήγκι είναι έντομα.

53 **καλλιεργώ:** καλλιεργώ τη γη: δουλεύω τη γη, φυτεύω λαχανικά, σάρια και άλλα φυτά και κάνω τις δουλειές που χρειάζονται για να φυτρώσουν.

τοποθετώ: βάζω σ' ένα μέρος.

εξαιρούμαι: είμαι εξαίρεση, δεν υπολογίζομαι, είμαι διαφορετικός.

διηγούμαι: λέω κάτι που έχει γίνει, ιστορίες και παραμύθια.

συγκινούμαι: νιώθω συγκίνηση, όταν έχω μια πολύ μεγάλη χαρά ή μια πολύ μεγάλη στεναχώρια.

μετακινούμαι: πηγαίνω από τόπο σε τόπο.

54 **η θεώρηση:** ο τρόπος που σκεφτόμαστε για κάτι, ο τρόπος που βλέπουμε τα πράγματα.

η πρόκληση: όταν κάνω κάτι: η πρόκληση σοβαρών ζημιών στο γήπεδο.

προκαλώ κάποιον: τον κάνω να θυμώσει ή απλώς να αντιδράσει: Με τις παρατηρήσεις τους τον προκαλούν συνέχεια αλλά αυτός δε μιλάει.

η διατήρηση: όταν φυλάμε κάτι για να μη χαλάσει.

τα άλατα: τροφή (θρεπτικές ουσίες) που παίρνει το φυτό από το χώμα.

η άνοδος: όταν ανεβαίνει κάτι: Θα κάνει ζέση, περιμένουμε άνοδο της θερμοκρασίας.

η τερηδόνα: η αρρώστια που προκαλεί (δημιουργεί) τρύπες στα δόντια μας.

το βακτηρίδιο: πολύ μικρός οργανισμός που είναι παντού και μπορεί να μας κάνει πολλές ζημιές.

η σαρδέλα: γαλαζοπράσινο μικρό ψάρι που ζει σε κοπάδια. Το αγοράζουμε σε κονσέρβες.

ο τόνος: μεγάλο ψάρι που ζει σε κοπάδια. Έχει νόστιμο κρέας.

η αγέλη: μικρό κοπάδι: μια αγέλη λύκων.

55 **πλημμυρίζω:** γεμίζω τα πάντα με νερό.

η πλημμυρίδα: όταν η θάλασσα ανεβαίνει και πλημμυρίζει τις παραλίες.
η ακτή: η παραλία, το μέρος που αρχίζει η θάλασσα και τελειώνει η ξηρά.
η έλξη: όταν ένα πράγμα έχει μια δύναμη που τραβάει άλλα πράγματα, λέμε ότι ασκεί μια έλξη. Το λέμε και για τους γοητευτικούς ανθρώπους που τραβούν τους άλλους.
η μάζα: η τεράστια μάζα των ωκεανών: η πολύ μεγάλη ποσότητα νερού στους ωκεανούς.
στην ίδια ευθεία: στην ίδια γραμμή.
είναι σε τετραγωνισμό: σχηματίζουν ένα τετράγωνο.

- 56** **αναπαράγομαι:** κάνω μωρά, γεννώ μικρά.
τελείως διαμορφωμένος, -η, -ο: του έχουν σχηματιστεί όλα τα όργανα (πόδια, χέρια...).
η νηπιακή φωλιά: η φωλιά όπου φυλάσσονται τα μικρά. Νήπιο λέμε το μικρό παιδί.
φιλοξενώ: αφήνω κάποιον να μείνει στο σπίτι μου.
γαντζωμένος, -η, -ο: πιασμένος γερά.
- 57** **η διάθεση:** πώς αισθάνεται κανείς ψυχικά, αν έχει κέφι ή είναι πεσμένος. Στη γραμματική λέμε ότι το ρήμα έχει μια διάθεση: δείχνει αν κάποιος ενεργεί (τρέχω, σηκώνομαι) ή δέχεται μια ενέργεια (σκοτώνομαι) ή βρίσκεται σε μια κατάσταση (μένω, κάθομαι).
- 58** **επιβλέπω:** προσέχω και ελέγχω κάτι ή κάποιον.
- 59** **εντοπίζω:** βρίσκω.
το θύμα: αυτός που την παθαίνει: το θύμα της ληστείας, της επίθεσης.
- 60** **οι επιζώντες:** αυτοί που μένουν στη ζωή, στον πόλεμο ή σ' ένα ατύχημα.
η λεπτομέρεια: τα μικρά πράγματα που άλλες φορές έχουν σημασία και άλλες φορές όχι: Προσέχει πολύ τις λεπτομέρειες όταν ζωγραφίζει. Μην μου πεις τις λεπτομέρειες, μόνο τα σημαντικά.
ο κανονισμός: οι κανόνες.
μεταδίδω: στέλνω.
το δελτίο ειδήσεων: οι γραμμένες ειδήσεις που διαβάζονται στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο.
- 61** **η τούνδρα:** η μεγάλη πεδιάδα του βορρά, παγωμένη και με λίγα φυτά.
ο βίσονας: άγριο μεγάλο βόδι με κοντό τρίχωμα και κέρατα γυρισμένα προς τα πάνω. Τους κυνηγούσαν και οι άνθρωποι των σπηλαίων.
ειδοποιώ: δίνω μια πληροφορία σε κάποιον.
περικυκλώνω: βάζω σ' έναν κύκλο.
απομονώνω: χωρίζω κάποιον από τους άλλους, τον αφήνω μόνο του.
οι κυνόδοντες: τα δόντια με τα οποία δαγκώνουμε. Είναι λίγο πιο μακριά και μυτερά από τα άλλα.
μονίμος, -η, -ο: αυτός που μένει για πάντα.
υποτίθεται: πιστεύεται ότι... αλλά δεν είναι τελείως σίγουρο.
κατατίθεται: καταθέτω: βάζω κάτω (παραδίδω τα όπλα, παρουσιάζω μια πρόταση). Ένα ποσό κατατίθεται σ' ένα λογαριασμό: πληρώνεται σ' ένα λογαριασμό.
ανατίθεται: μια δουλειά ανατίθεται σε κάποιον: δίνεται σε κάποιον και αυτός είναι υπεύθυνος για αυτή.
διατίθεται: δίνεται, μοιράζεται στον κόσμο, είναι στη διάθεση κάποιου.
αντικαθίσταμαι: αντικαθιστώ: βάζω ένα πράγμα στη θέση κάποιου άλλου.
εγκαθίσταμαι: πηγαίνω σ' ένα μέρος και μένω εκεί για αρκετό χρόνο.

προτίθεμαι: είμαι πρόθυμος να κάνω κάτι.

63 ο υπέρηχος: πολύ ψηλή φωνή που δεν την ακούν οι άνθρωποι αλλά μόνο ειδικές μηχανές και κάποια ζώα.

η υποταγή: όταν κάνουμε ό,τι μας λέει ο αρχηγός, δείχνουμε υποταγή σε αυτόν.

εκδηλώνω: δείχνω, εκφράζω με λόγια ή με άλλο τρόπο αυτό που σκέφτομαι ή νιώθω.

το ρύγχος: η μύτη και το στόμα των ζώων, το μουσούδι τους.

το γρύλισμα: οι φωνές του λύκου. Ο λύκος γρυλίζει. Ο σκύλος γαβγίζει.

σημαδεύω: βάζω ένα σημάδι. Κάποια ζώα κατοικούν σε πολλά μέρη για να σημαδέψουν την περιοχή τους με το κατούρημά τους.

64 η ηχώ: ο ήχος που συναντά κάποιο αντικείμενο και επιστρέφει στο αφτί μας κάνει μια ηχώ.

αντανακλώ: στέλνω πίσω ήχους ή φως.

συλλαμβάνω: πιάνω.

προσδιορίζω: βρίσκω ακριβώς.

η απόσταση: το μέρος, η έκταση ανάμεσα σε δυο τόπους, δυο σημεία (η απόσταση Αθήνα – Θεσσαλονίκη).

το σήμα: το σήμα των Ολυμπιακών Αγώνων είναι πέντε κύκλοι. Εδώ μήνυμα.

η υψηλή συχνότητα: ήχοι υψηλής συχνότητας: πολύ ψηλές φωνές.

προσκρούω: πέφτω πάνω σε κάτι.

65 η χειμερία νάρκη: το χειμώνα μερικά ζώα, όπως η αρκούδα ή το φίδι, κρύβονται κάπου και κοιμούνται βαθιά για βδομάδες ή και μήνες: πέφτουν σε χειμερία νάρκη.

η μετανάστευση: το μεγάλο ταξίδι που κάνουν μερικά ζώα, όπως τα πουλιά, για να γλιτώσουν το κρύο του χειμώνα. Και οι άνθρωποι μεταναστεύουν, πάνε σε άλλα μέρη για να ζήσουν καλύτερα.

τεμαχίζω: κόβω σε κομμάτια.

πολιτοποιώ: διαλύω ένα σκληρό πράγμα και το κάνω 'σούπα', πολτό.

η ανταλλαγή: κάνω ανταλλαγή: δίνω σε κάποιον ένα πράγμα και παίρνω από αυτόν ένα παρόμοιο πράγμα. Τα παιδιά ανταλλάσσουν τα παιχνίδια τους.

διοχετεύομαι: περνάω από.

αποβάλλεται: βγαίνει, διώχνεται.

66 επεκτείνομαι: απλώνομαι, μεγαλώνω.

το φράγμα: το εμπόδιο, ένας ψηλός τοίχος που χτίζουμε για να σταματήσουμε τα νερά σ' ένα ποτάμι ή μια λίμνη, ώστε να τα χρησιμοποιήσουμε για πότισμα ή για να παράγουμε ηλεκτρική ενέργεια.

η άντληση: αντλώ νερό: τραβώ νερό από ένα πηγάδι.

αρδεύομαι: ποτίζομαι.

η έκταση: το μέρος, η περιοχή.

το συστατικό: τα συστατικά της σοκολάτας είναι το γάλα και το κακάο.

η αμβροσία: το φαγητό των θεών του Ολύμπου στη μυθολογία.

67 ο δορυφόρος: ουράνιο σώμα που κινείται γύρω από έναν πλανήτη. Η Σελήνη (το φεγγάρι) είναι ο δορυφόρος της Γης. Οι άνθρωποι στέλνουν δορυφόρους (ειδικές συσκευές, μηχανήματα) στην ατμόσφαιρα για τις επικοινωνίες (τηλεόραση, τηλέφωνο).

περιβάλλομαι: η Γη περιβάλλεται από αέρα: η Γη έχει γύρω της αέρα.

εκτείνομαι: απλώνομαι.

διαδοχικός, -ή, -ό: το ένα μετά το άλλο.

η μεταβολή: η αλλαγή.

Αναλυτικός πίνακας περιεχομένων για τον εκπαιδευτικό

Σελίδα	Γραμματική	Ασκήσεις, περιεχόμενα	Επίπεδο
10 – 37	Ενεργητική φωνή Α΄ και Β΄ συζυγία		α ρ x ά ρ 1 ο 1
10 – 25	Α΄ συζυγία, συνηρημένα		π ο λ ύ λ ί γ ο
10	ρήμα = τι κάνω	γενικό λεξιλόγιο	
11	κλίση του <i>παίζω</i>	πολύ απλές ασκήσεις	
12 – 13	ρήμα και προσωπική αντωνυμία		
14	ρήμα = τι γίνεται		
14 – 15	ορθογραφία [ω] και [ει]	γρίπη, συνάχι	π
15	φράσεις με το <i>έχω</i>	δεν έχω διάθεση	ρ ο x ω ρ η μ έ ν ο 1
16 – 18	συνηρημένα ρήματα	δραστηριότητες των νέων	
18	σημασίες του <i>πάω</i>		
19 – 25	παραγωγή – ορθογραφία:		
19 – 20	-ώνω	φτιάχνω ένα κλουβί για τα πουλιά	
20	-ωση / -ωμα / -ώνω	αντικείμενα και σχετικές δραστηριότητες	
21 – 22	-ισμα / -ίζω	δουλειές του σπιτιού	
23 – 25	-αίνω, -εύω, -ίζω, -ώνω ασκ. 31, 33: οι 4 ομάδες	κουίζ: ποιος είμαι; η Ευγενία και η σκιά της	
26 – 35	Β΄ συζυγία		λ ί γ ο
26	ταξινόμηση των ρημάτων με βάση τον τονισμό	κλίση <i>μπορώ, αγαπώ</i>	π ρ ο x ω ρ η μ έ ν ο 1
27 – 31	κλίση B1 <i>αγαπάω</i>	ο Αλέξης ερωτευμένος, φυσάει ο άνεμος ασκ. 38: μεταβιβαστικά ρήματα: χαλάω...	
29	-ημα / -ώ		
30 – 31	<i>περνώ και παίρνω</i>	ο ιππότης και η πριγκίπισσα τι τραβάμε κι εμείς οι μαθητές η Έλενα ανησυχεί (διαπροσωπικές σχέσεις)	
32 – 34	κλίση B2 <i>μισώ</i>		
33 – 34	ρήματα σε -νοώ, -χωρώ		
35	παραγωγή -ιση, -νη / -ίζω, -ώ	ασκήσεις λεξιλογίου	
36 – 37	επανάληψη: Α΄, Β΄	ασκήσεις λεξιλογίου, ψαρεύουμε	μ ε σ α ί ο 1

40	οι δύο φωνές: ρήματα σε -ω και -μαι	πρόγραμμα κατασκήνωσης
40 – 49	Α' συζυγία (σκέφτομαι)	
44	ρήματα με μία ή με δύο φωνές αποθετικά ρήματα	απλό λεξιλόγιο
45	αυτοπαθή ρήματα	καθημερινές ρουτίνες
47	δεν τρώγεται	
48	ορθογραφία [ε] και [αι]	
49	ρήματα σε -ομαι από γνωστικά κείμενα	
50 – 55	Β' συζυγία	
	-άμαι, -ιέμαι, -ούμαι	οι νυχτερίδες
51	ομάδες ρημάτων: φωνές και συζυγίες κλίση <i>κοιμάμαι, βαριέμαι, ασχολούμαι</i>	ασκήσεις με γενικό αλλά σχετικά απαιτητικό λεξιλόγιο
54 – 55	ρήματα από γνωστικά κείμενα (<i>οφείλεται, θεωρείται...</i>)	άμπωτη και πλημμυρίδα
56 – 67	προοπτικές του μηνύματος, παθητική σύνταξη	
56 – 58	η διάθεση του ρήματος	μνήμες και μικρά
59 – 60	ενεργητική και παθητική σύνταξη	η νυχτερίδα βαμπίρ
61	αρχαιοκλίτα ρήματα (<i>επιτίθεται...</i>)	οι λύκοι επιτίθενται
62 – 63	μεταβατικά αποθετικά ρήματα (<i>επισκέπτομαι / δέχομαι την επίσκεψη</i>) ασκ. 40: ενεργητική και παθητική σύνταξη (επανάληψη)	οι λύκοι
64 – 67	λειτουργίες της παθητικής σύνταξης στα γνωστικά κείμενα	το σύστημα νχοεντοπισμού
65	εστίαση στο γνωστικό αντικείμενο	στη νυχτερίδα
66 – 67	παράβλεψη του 'δράστη'	έρημοι, οάσεις και άρδευση

μ
ε
σ
α
ί
ο
ιπ
ρ
ο
χ
ω
ρ
η
μ
έ
ν
ο
ι